

Kupec benátský

Tato publikace byla zpracována aplikací eKNIHOVNA.cz. E-knihy zdarma ke stažení na www.eknihovna.cz.

OBSAH

OSOBY

JEDNÁNÍ PRVNÍ

Scena 1.

Scena 2.

Scena 3.

JEDNÁNÍ DRUHÉ

Scena 1.

Scena 2.

Scena 3.

Scena 4.

Scena 5.

Scena 6.

Scena 7.

Scena 8.

Scena 9.

JEDNÁNÍ TŘETÍ

Scena 1.

Scena 2.

Scena 3.

Scena 4.

Scena 5.

JEDNÁNÍ ČTVRTÉ

Scena 1.

Scena 2.

JEDNÁNÍ PÁTÉ

Scena 1.

OSOBY

VÉVODA BENÁTSKÝ.

PRINC MAROKKÁNSKÝ, }

PRINC ARRAGONSKÝ, } nápadníci Portiini.

ANTONIO, kupec benátský.

BASSANIO, jeho přítel.

SALANIO, }

SALARINO, } přátelé Antoniovi a Bassaniovi.

GRATIANO, }

SALERIO, }

LORENZO, milenec Jessičin.

SHYLOCK, bohatý žid.

TUBAL, žid, jeho přítel.

LAUNCELOT GOBBO, sluha Shylockův.

STARÝ GOBBO, otec Launcelotův.

LEONARDO, sloužící Bassaniův.

BALTAZAR, }

STEFANO, } sloužící Portiini.

PORTIE, bohatá dědička.

NERISSA, její společnice.

JESSIKA, dcera Shylockova.

Benátští šlechtici. Senatoři a Úředníci při soudním dvoru, Žalářník. Služebnictvo Portiino a jiná Družina.

Dějště: Benátky a Belmont, sídlo Portiino na pevnině.

JEDNÁNÍ PRVNÍ

Scena 1.

Benátky. – Ulice.

Vystoupí Antonio, Salarino a Salanio.

ANT.: Ba věru nevím, proč mi smutno tak;
mne tíží to, jak pravíte i vás;
leč jak jsem chyt' to, našel, přišel k tomu,
a z jaké látky to, čím zrozeno,
se dozvím teprv. –

A smutek tak mne činí malátným,
že s těží sama sebe poznávám.

SALAR.: Váš duch se zmítá na oceanu,
kde vaše lodě s pyšným plachtovím,
jak šlechta vod a hrdí měšťané,
neb jakýs mořský podiv nádherný
se pnou nad kupcův bárky titěrné,
jež kloní se, jim vzdávající čest,
jak letí kolem tkanou perutí.

SALANIO: To věřte, pane, kdybych na vodách
měl tolik já, mé mysli lepší část
by venku byla u mých nadějí.
Já neustále trávu škubal bych
znát chtěje vítr; na mapách bych slídl,
kde přístav, rejda, hráz; a každá věc,
jež budila by o mé zboží strach,
by věru činila mne tesklivým.

SALAR.: Můj dech, mi ochlazuje polévku,
by provanul mne mrazem zimničným,
když pomyslí bych, jaká pohroma
můž' velkým větrem stát se na moři.
Já písek v hodinách bych nespatriil
se prosýpati, aniž vzpomenu

bych mělčin, jeseň a neviděl,
jak nádherný můj koráb vězí v písku
své pyšné téměř kloně pod žebra,
by zulíbal svůj hrob. Jda do chrámu
a vida svatou stavbu kamennou,
hned vzpomenul bych nebezpečných skal,
jež pouhým tknutím v bok mé dobré lodi
by rozmetly vše její koření
přes širou sláň a vody ječící
by zabalily v moje hedváby.
A jedním slovem, teď mít to a to
a v mžiku nic? – Dost maje myšlenek,
bych na to myslil, jak bych neměl těch,
že taký případ by mne zasmušil?
Mně nemluvte; já vím, Antonio
jest smuten tím, že myslí na své zboží.

ANT.: Ba, věřte, nejsem; díky mému štěstí,
můj statek jedné lodi nesvěřen,
ni místu jednomu; též nevisí
mé celé jmění na letošním zdaru; –
tož zboží mé mne teskným nečiní.

SALAR.: Jste tedy zamilován.

ANT.: Jděte, jděte!

SALAR.: Ni zamilován? – Tedy řekněme,
že proto smuten jste, že nejste vesel,
a bylo by vám zrovna snadno tak
se smát a skákat, říkat: „Vesel jsem,
že nejsem smuten.“ – Při dvouhlavém Janu,
žeť podivné to brouky příroda
si tvoří chvílí svou: ti mhourají
si stále veselýma očima
a smějí se jak papouš dudáku,
a jiní mají vzhled tak zakyslý,
že neukážou zubů v úsměvu,
byť Nestor přísahal, že vtip jest k smíchu.

Vystoupí Bassanio, Lorenzo a Gratiano.

SALANIO: Hle, zdeť Bassanio, váš čacký strýc,
Lorenzo, Gratiano. S bohem již;
my necháme vás v lepší společnosti.

SALAR.: Já zůstat chtěl, až rozveselím vás;
teď dražší přátelé mne předešli.

ANT.: Já vždycky si vás vážím velice.
Mám za to, že vás volá vlastní věc
a vhod vám příležitost k odchodu.

SALAR.: Všem dobré jitro, milí pánové!

BASS.: Kdy, milí páni, zasmějem se zas?
Nu rcete, kdy? Vy ku podivu teď
se odcizujete; zdaž nutno tak?

SALAR.: Náš čas jest k službám vaší libosti.

(Odejdou Salarino a Salanio.)

LOREN.: Bassanio, když teď Antonia
jste našel, my opustíme vás,
však o polednách, prosím, pamatujte,
kde sejdeme se.

BASS.: Přijdu do jista.

GRAT.: Signior Antonio, vy nedobře
teď vypadáte; příliš dbáte světa:
A ten ztrácí jej, kdo příliš klopotně
jej zakupuje. Ano, věřte mi,
vy ku podivu jste se proměnil.

ANT.: Mně, Gratiano, svět jest pouze svět,
tož jeviště, kde každý člověk má
svou úlohu, a má jest truchlivá.

GRAT.: Mne nechte šaška hrát; ať s veselím
a smíchem vrásky stárí přikvačí;
chci raději vínem játra rozžehat,
než mrazit srdce trapným vzdycháním.
Aj, proč má člověk s vroucí krví sedět
jak z alabastru vytesaný děd?
bdě spát a žlutěnku si ulovit
tím, že je mrzut? Slyš, Antonio, –
já mám tě rád a láska má to mluví: –
jsou jistí lidé, jejichž obličej
jest potažen jak louže stojatá;
ti zúmyslně v mlčení se halí,
jen aby ve zdání se oděli,
že moudří jsou a vážní, hlubocí,
jak říkali by: „Jsemť pan Orakul
a hlesnu-li, ať nezaštěkne pes!“
Ó můj Antonio, já lidi znám,
již proto jenom slovou mudrci,
že mlčí; kdyby mluvili, jsem jist,
že v zatracení uvrhli by ty,
kdož naslouchají, jsouce nuceni,
by bratru svému bláznů přezděli.
Kdys jindy povíme si o tom víc;
jen nelov takým smutným vnadidlem
to hloupé mřeně, lidské mínění.
Lorenzo, pojďme. S bohem prozatím;
své kázání vám skončím po obědě.

LOREN.: Nuž, do oběda opustíme vás.
Já sám též musím němý mudrc být,
neb Gratiano nepustí mne k slovu.

GRAT.: Dvě léta ještě buď mým soudruhem
a hlasu nepoznáš svých vlastních úst.

ANT.: Nuž s bohem; ještě mluvku stanu se
tím vaším přesvědčivým hovorem.

GRAT.: Můj dík; neb mlčet na jazyk se sluší,
jen uznený a cudnou dívčí duši.

(Odejdou Gratiano a Lorenzo.)

ANT.: Co z takých řečí teď?

BASS.: Gratiano se namluví nekonečně mnoho ničeho; více, než kdokoliv jiný v celých Benátkách. Jeho rozumné nápady jsou jako dvě zrna pšeničná ukrytá ve dvou měřicích plev; hledáte celý den, než je najdete a když je máte, nestála za hledání.

ANT.: A teď mi povězte, jaká to dáma,
k níž tajně putovat jste přísahal
a o níž jste mi chtěl dnes vyprávět?

BASS.: Vám, není neznámo, Antonio,
jak velice jsem ztenčil jmění své
tím, že jsem trochu nádhernějš' si ved',
než stačily mé skrovné prostředky.
Já nenaříkám, že mi nelze dál
tak skvěle žít; má přední starost jest,
bych čestně z velkých dluhů vyvázl,
v nichž moje léta, trochu marnotratná,
mne zůstavila. Vám, Antonio,
jsem nejvíc dlužen, peněz a též lásky
a vaše láska jest mi zárukou,
že smím vám sdělit všechny plány své
a úmysly, jak chci se dluhů zbýt.

ANT.: Jen mluvte, prosím vás, Bassanio;
a stojí-li to, jako vždy vy sám,
jen ve cti okruhu, tož budte jist,
můj měsíc, osoba a vše, s co jsem,
že otevřeno vašim potřebám.

BASS.: Když za svých školních let jsem ztratil šíp,
já druhý téhož letu odstřelil
a tímtéž směrem, avšak pozorněji
bych našel první; a tak odváživ
se obou, často oba našel jsem.
Ten dětský zvyk zde dávám za příklad,
neb co chci říci, též tak prosté jest.
Jsemť mnoho dlužen vám a nerozvážný
a mlád, jak jsem, co dluhuji, jest pryč;
však chcete-li šíp jiný vystřelit
touž cestou jako první, pevně věřím,
že, cíle pozoren, buď oba najdu,
neb s vaší druhou sázkou vrátím se
za první vděčně zůstav dlužníkem.

ANT.: Vždyť, znáte mne a maříte jen čas
k mé lásce přicházejí oklikou;
a věru víc mi ubližujete,
vše, seč jen jsem, tak bera v pochybnost,
než kdybyste byl zmarnil vše, co mé.
Jen tedy řekněte, co činit mám,
co myslíte, že lze mi učinit,
a hotov jsem; tož mluvte.

BASS.: V Belmontu
jest dáma, bohatá to dědička;
a krásná, krásnější nád výraz sám
a ctností převzácných. – Kdys její zrak
mne dařil milým, němým poselstvím.
Má jméno Portie, ne menší cenu,
než Catonova dceř, choť Brutova.

Svět v šíř i v dál též její vzácnost zná,
neb čtyři větry od všech pobřeží
k ní nesou nápadníky proslulé.
Jak zlaté rouno splývá od spánků
jí slunný vlas a činí její sídlo
tam v Belmontu jak druhou Colchidou,
a mnohý Jason jde tam hledat ji.
Ó můj Antonio, jen kdybych měl
těch prostředkův, bych mohl s jediným
z nich závodit, mám v duši tušení
tak příznivé, že bez vší pochyby
se šťastným stanu.

ANT.: Všechn statek můj,
jak víš, jest na moři a nemám peněz,
ni zboží, bych tu sumu opatřil.
Tož jdi a zkus, co zmůže úvěr můj
zde po Benátkách; ten pak vyčerpán
buď do krajnosti, abych vypravil
tě do Belmontu k sličné Portii.
Jdi, pátrej hned, já též tak učiním,
kde peněz jest; a nemám pochybnosti,
můj úvěr, osoba, že stačí dosti.

(Odejdou.)

Scena 2.

Belmont. – Komnata u Portie.

Vystoupí Portie a Nerissa.

PORT.: Na mou věru, Nerisso, moje malá osůbka jest již syta toho velikého světa.

NER.: Tak byste byla též, má drahá slečno, kdyby vaše trampoty byly tak hojny, jako vaše štěstí. A přece, pokud vidím to, churaví právě tak ti, kdož se přejedí, jako ti, kdož strádají o ničem. Není to tedy prostředním blahem, nalézati se v středu všeho. Nadbytek dříve sešediví, ale pravý dostatek déle žije.

PORT.: Toť dobré průpovědi a dobře proneseny.

NER.: Dobře následovány, lepší byly by.

PORT.: Kdyby dobře činit bylo tak snadno, jako vědět, co bylo by dobře činiti, z kapliček staly by se chrámy a z chýží chudých lidí paláce knížecí. To dobrý kněz, jenž dělá sám, co káže; snadněji mohou dáti dvaceti lidem naučení, co bylo by dobře činiti, než býti jedním z těch dvaceti a řídit se vlastní naukou. Mozek může vymýšleti zákony krvi, ale prudká letora chladný příkaz přeskočí. Takovým zajícem jest mladická střeštěnost, že se přešvihne přes tenata mrzáka, dobré porady. Ale toto rozumování není takové, aby mi zvolilo manžela. Ó žel, to slovo „voliti“! Nesmím ani voliti toho, koho bych chtěla, ani zamítnouti toho, kdo se mi nelíbí; tak jest vůle živé dcery spoutána vůlí mrtvého otce. Není-li to kruté, Nerisso, že nemohu zvoliti jednoho, aniž odmítnouti nikoho?

NER.: Váš otec byl povždy ctnostný muž a svatí lidé mívají při své smrti dobrá vnuknutí. Protož v tom losování, které ustanovil s těmito třemi skřínkami, zlatou, stříbrnou a olověnou, – tož aby ten, kdo vystihne jeho mínění, vás dostal, – jistě volbu pravou učiní jen ten, kdo vás opravdově miluje. Než, řekněte, jak vřelá jest vaše náklonnost k některému z těch knížecích nápadníků, kteří jsou již zde?

PORT.: Prosím tě, jmenuj mi jednoho po druhém; jak je budeš jmenovat, vylíčím ti je a podle mého líčení sud' o mé náklonnosti.

NER.: Předně je zde ten Neapolský princ.

PORT.: Aj, to jest vskutku švihácké hříbě; neboť nemluví o ničem, než o svém koni a pokládá to za veliké osvědčení svých dobrých vlastností, že ho umí sám okovat. Velice se obávám, že měla její Milost, jeho paní matka, nějaké pletky s kovářem.

NER.: Potom je tu ten hrabě, palatin.

PORT.: Ten neumí nic jiného, než se mračit, zrovna jako by říkal: „Nechcete-li mne, dělejte, jak vám libo.“ Poslouchá veselé historky a neusměje se. Bojím se, že bude z něho plačící filosof, až sestárne, an jest tak pln nezpůsobné zasmušilosti již za mlada. Vzala bych si raději umrlčí hlavu s kostí v hubě, než jednoho z těch dvou. Bůh mne obou uchovej!

NER.: Jak se vám líbí ten francouzský šlechtic Monsieur Le Bon?

PORT.: Bůh jej stvořil a proto dejme tomu, že jest člověk. Opravdu, já vím, že je to hřích býti posměvačem; – ale oni – Ano, má lepšího koně, než ten Neapolitán, lepší zlozvyk mračiti se, než ten hrabě palatin; je to každý a není to nikdo, zazpívá-li drozd, dá se do křepčení a vyzve na souboj svůj vlastní stín. Kdybych si vzala jeho, vzala bych si dvacet mužů. Kdyby mnou pohrdal, odpustila bych mu, neboť kdyby mne miloval až k zbláznění, nikdy bych mu toho neodpustila.

NER.: Co tedy říkáte Falconbridgeovi, tomu mladému anglickému baronu?

PORT.: Ty víš, že mu neříkám nic; neboť on nerozumí mně a já nerozumím jemu. Neumí ani latinsky, ani francouzsky, ani vlašsky a ty můžeš na to u soudu přísahat, že já neumím anglicky ani co by za nehet vlezlo. Je to tak obraz slušného člověka, ale bohužel, kdož pak může rozprávěti s němým panákem? A jak podivínsky jest vystrojen! Myslím, že si kabátec koupil v Itálii, nabírané kalhoty ve Francii, klobouk v Německu a své způsoby všude.

NER.: Co soudíte o Skotském velmoži, jeho sousedu?

PORT.: Že má v sobě kus sousedského dobráctví; neboť si vydlužit pohlavek od Angličana a přísahal, že mu ho oplatí, až bude moci. Myslím, že se mu ten Francouz postavil za rukojmí a pod pečeti mu zajistil jiný.

NER.: Jak se vám líbí ten mladý Němec, synovec saského vévody?

PORT.: Velmi ohyzdně ráno, když je střízliv, a přeohyzdně odpoledne, když je opilý. V nejlepší míře jest o něco horší než člověk a v nejhorší míře o málo lepší než zvíře. Ať stane se nejhorší, co se kdy stalo, doufám, že se ho nějak zbavím.

NER.: Odhodlá-li se k volbě a zvolí skřínku pravou, zdráhala byste se splniti vůli svého otce, kdy byste se zdráhala přijmouti ho za manžela.

PORT.: Protož, z bázně před nejhorším prosím tě, postav hodný pohár rýnského na skřínku nepravou; a kdyby sám ďábel byl v ní a to pokušení na ní, vím, že ji zvolí. Učiním vše na světě, Nerriso, než bych si vzala takovou houbu.

NER.: Netřeba se vám báti, slečno, že dostanete některého z těchto pánů. Oznámiliť mi své rozhodnutí, kteréž vskutku jest, že se navrátí domů a nebudou vás již obtěžovati svými námluvami, leda by vás mohli dobytí jiným způsobem, než ustanovením vašeho otce, závislým na těch skřínkách.

PORT.: A kdybych byla živa, až sestárnu jako Sibylla, zemru cudna jako Diana, nedostane-li mne kdo po vůli otcově. Těší mne, že tento náklad ženichů jest tak rozumný; neboť není mezi nimi jednoho, do jehož nepřítomnosti nebyla bych zamilována; i prosím Boha, aby jim dopřál šťastného odchodu.

NER.: Pamatujete se, slečno, ještě z dob otcových na jistého Benátčana, učence i vojína, který sem přišel ve společnosti markýze z Montferratu?

PORT.: Ano, ano, byl to Bassanio, myslím aspoň, že se tak jmenoval.

NER.: Pravda, slečno; ze všech mužů, které kdy moje bláhové oči spatřily, on nejvíce byl hoden krásné ženy.

PORT.: Dobře se na něho pamatuji; a pamatuji se, že tvé chvály zasluhuje.

Vystoupí Sloužící.

Nu což? co nového?

SLOUŽ.: Ti čtyři cizinci, slečno, ptají se po vás, chtějíce se rozloučit; a přišel posel od pátého, knížete Marokánského, se vzkazem, že kníže, jeho pán, přijede sem dnes večer.

PORT.: Kdybych mohla uvítati pátého s tak veselým srdcem, jako se loučím s těmi čtyřmi, těšila bych se z jeho příchodu. Má-li povahu svatého a pleť ďáblovu, raději bych, aby mne vyzpovídal a dal mi rozhřešení, než aby si mne vzal. Pojd', Nerisso. – Jdi napřed, hochu.

Za jedním sotva zavřeli jsme vrata,
již druhý ženich do dveří nám chvátá.

(Odejdou.)

Scena 3.

Benátky. – Náměstí.

Vystoupí Bassanio a Shylock.

SHYL.: Tři tisíce dukátů; dobře.

BASS.: Ano, pane, na tři měsíce.

SHYL.: Na tři měsíce; dobře.

BASS.: Za kteréž, jak jsem vám řekl, Antonio bude ručiti.

SHYL.: Antonio bude ručiti; dobře.

BASS.: Můžete mi posloužit? Chcete mi to udělat? Zvím vaši odpověď?

SHYL.: Tři tisíce dukátů, na tři měsíce a Antonio ručí.

BASS.: Vaše odpověď –

SHYL.: Antonio je dobrý muž.

BASS.: Slyšel jste něco proti tomu?

SHYL.: Ó ne, ne, ne, ne; moje mínění, když pravím, dobrý muž, jest, abyste mi rozuměl, že je dostatečný k placení. Ale jeho prostředky jsou v nejistotě; jeden koráb má na cestě do Tripole, jiný do Indie; kromě toho dozvídám se na Rialtu, má třetí v Mexiku, čtvrtý pluje do Anglicka a ještě jiné zboží má rozptýlené v cizině. Ale koráby jsou jen prkna a plavci jen lidé; jsou zemské krysy a vodní krysy, vodní zloději a zemští zloději; – myslím totiž loupežníky; a potom jest nebezpečí z vod, větrů i skal. Nicméně jest ten muž dostatečný. Tři tisíce dukátů; myslím, že jeho záruku přijmu.

BASS.: Budte jist, že můžete.

SHYL.: Chci býti jist, že mohu; i abych byl jist, rozmyslím si to. Mohu mluvit s Antoniem?

BASS.: Libo-li vám s námi poobědvati.

SHYL.: Ano, čenichat vepřovinu; jísti z příbytku, do kterého váš prorok, ten Nazarenský, zaklel dábla! Chci kupovati od vás, vám prodávat, mluvit s vámi, chodit s vámi a tak dále; ale nechci jísti s vámi, píti s vámi, aniž modliti se s vámi. Co nového na Rialtu? Kdo tu přichází?

Vystoupí Antonio.

BASS.: To jest Signior Antonio.

SHYL. (stranou): Jak roven úlisnému publikánu!

Já nenávídím ho, neb křesťan jest;
však proto víc, že v nízké prostotě
svůj peníz rozpůjčuje zadarmo
a snižuje tak míru úrokův
zde u nás v Benátkách. Však za kyčel
kdys chytну-li ho, tučně vykrmím
to staré záští, které k němu mám.
On nenávidí posvátný náš lid
a tupí tam, kde kupcův nejvíce,
mne, obchod můj a zasloužený zisk,
ježž zove lichvou. Proklet buď můj kmen,
když odpustím to!

BASS.: Slyšte, Shylocku!

SHYL.: Já čítám nynější svou hotovost,
a pokud soudím jen tak z paměti,

v tom okamžiku zjednat nemohu
těch plných tři tisíce dukátů.
Co na tom? Tubal, Hebrej bohatý
a z mého kmene, vypomůže mi.
Leč, stůjme! – Na kolik že měsíců
to žádáte?

(K Antoniovì.) Mír s vámi, dobrý pane,
my právě o Vašnosti mluvili.

ANT.: Ač nedlužím se, aniž půjčuji
a mamon nedávám a neberu,
přec, Shylocku, bych pomoh' z nesnází
zde příteli, ten zvyk chci porušit.
(K Bassaniovì.) Zda řek' jste mu, co potřebujete?

SHYL.: Ó, ano, tři tisíce dukátů.

ANT.: A na tři měsíce.

SHYL.: Já zapomněl; tak, na tři měsíce;
již řek' jste. – Dobrá; – a vy ručíte;
tak, tak; – však slyšte: myslím, řekl jste,
že na zisk ani nepůjčujete,
ni dlužíte se.

ANT.: Nikdy tak.

SHYL.: Když Jakub
pás' ovce svého ujce Labana,
ten Jakub byl po svatém Abrahamu,
jak navlekla to jeho moudrá máť,
již třetí dědic; ano, třetí byl –

ANT.: A co je s ním? Bral také úroky?

SHYL.: Ne, nebral úroků, jak byste řek',
ne přímo úroků, však poslyšte, –
co Jakub učinil. Když s Labanem
se smluvili, že všechna jehňátka,
jež budou strakatá a peřestá,
mzdou budou Jakobovou, na podzim
se rujné ovce sešly s berany;
a mezi vlnatými rodiči
když úkol plemenění započal,
tu chytrý pastýř pruty oloupal
a mezi tím, co páření se dalo,
je postavil před plodné bahnice,
jež počavše, pak v době bahnění
mu rodily jen pestrá jehňata, –
jež byla Jakobova; takže on
se dostal k zisku a byl požehnán.
Jeť požehnáním zisk, když nekraden.

ANT.: To byla sázka, za niž Jakub sloužil;
věc, kterouž neměl v moci přivodit,
však řízená a uzpůsobená
jen rukou nebes. – Řečeno to zde,
by úrok za dobrý byl pokládán,
neb snad to vaše zlato se stříbrem
jsou také bahnice a beraní?

SHYL.: To říci nemohu; však hledím je

tak rychle rozmnožit. Leč, pozor, pane –

ANT.: Jen slyš, Bassanio, jak ďábel sám
k svým pletkám umí písmo citovat.
Zlá duše, svatost berouc za svědka,
jest jako lotr s tváří úsměvnou,
jak pěkné jabko k jádru prohnílé.
Ó, jak má faleš pěkný zevnějšek!

SHYL.: Hm, – tři tisíce dukátů; toť hezká
a plná suma; na tři měsíce,
tři z dvanácti; nu hledme; – úroky...

ANT.: Chceš v závazek nás vzít, Shylocku?

SHYL.: Signior Antonio, vy kolikrát
a často jste mne tupil na Rialtu
pro moje peníze a úroky;
já plecí pokrčiv, vždy nes' to tich,
neb trpěti jest úděl mého kmene.
Mne zvete nevěrcem, pseem katanským
a plváte na židovský můj plášť,
vše proto jen, že toho užívám,
co mého jest. Nu dobrá; teď to tak,
že, potřebujete mé pomoci.
Tak, tak; vy přijdete a řeknete:
„My chtěli bychom peněz, Shylocku;“
tak říkáte to, vy, jenž vychrlil
jste slinu na můj vous a kopal mne
jak odkopnete neznámého psa
od svého prahu. – Peněz žádáte.
Co mám vám říci? Nemám říci snad:
„Což pes má peníze? – pes může-li
vám půjčit tři tisíce dukátů?“
Neb snad se hluboce mám uklonit
a jako otrok s dechem tajeným
a s šeptající pokorou díť tak:
„Můj vzácný pane, středu minulou
jste na mne plvnul, ondy odkop' mne
a jindy zas mi přezděl hafanů
a za ty zdvořilosti takové
a takové vám půjčím peníze?“

ANT.: A hotov jsem tak tobě přezdít zas
a poplvat tě, také odkopnout.
Ty peníze-li zapůjčiti chceš,
nám nepůjčuj jich co svým přátelům;
neb kdy že vybíralo přátelství
zisk od přítele za neplodný kov?
Spíš jako nepříteli zapůjč je,
bys, padne-li, moh' s tváří smělejší
brát pokutu.

SHYL.: Aj, kterak bouříte!
Chci být váš přítel, vaši lásku mít,
těch potup zapomenout, kterými
jste střísnil mne; v té chvíli potřeby
vám pomoci a nevzít úrokem
ni haléře za svoje peníze; –

a vy mne ani slyšet nechcete.
Tóť přece nabídnutí laskavé.

BASS.: To opravdu by byla laskavost.

SHYL.: Tu laskavost vám prokázati chci.

Nuž, pojdte k notáři mi spečetit
jen malý zápis; a, – pro pouhý žert, –
když nesplatíte mi v den ten a ten
a tam a tam tu sumu, nebo sumy,
jež v smlouvě udány, ať pokutou
mi plná libra masa připadne,
již vyříznu, neb vezmu kdekoliv
na vašem těle budu chtít ji vzít.

ANT.: Jsem spokojen; ten úpis spečetím
a řeknu, že ten žid jest přelaskav.

BASS.: Tak za mne upsati se nesmíte;
já raděj ve své tísní setrvám.

ANT.: Nic, brachu, neboj se, já nepropadnu;
než uplynou dva měsíce, to jest
o měsíc dřív, než lhůta vyprší, jak očekávám, třikrát trojnásob se vrátí mi té smlouvy hodnota.

SHYL.: Ó, otče Abrahame, jací jsou
ti křesťané, jež vlastní krutost učí
i jiných myšlenky brát v pochybnost!
To řekněte mi, prosím, kdyby den
svůj promeškal, co vyzískal bych tím
tu pokutu snad chtěje vynutit?
Přec libra masa vzatá z člověka
tak cenná není, ani vydatná
jak skopovina, maso hovězí,
neb kozí. – Jářku, abych zakoupil
si jeho přízeň, jsem tak přátelský.
Nu, přijme-li to, dobře; ne-li, s bohem;
jen pro mou lásku nekřivděte mi.

ANT.: Tak, Shylocku; tu smlouvu podpisu.

SHYL.: Tož bez odkladu jděte k notáři
a nařídte, jak vyhotovit má
ten zápis veselý; a já jdu hned
a měšce naplním vám dukáty. –
Jen ještě dohlednu si na svůj dům,
kde zvlčelý mi hlídá dareba,
naňž nelze spolehnout, a v okamžik
jsem u vás.

ANT.: Pospěš, žide šlechetný. –

(Odejde Shylock.)

Ten Hebrej dá se pokřtít; jest tak vlídný.

BASS.: Rád nemám pěkných slov, kde chlap je bídný.

ANT.: Nuž, pojdme; netřeba se čeho báti,
mé lodě měsíc před časem se vrátí.

(Odejdou.)

JEDNÁNÍ DRUHÉ

Scena 1.

Belmont. – Komnata v domě Portiině.

Tuš. – Vystoupí Princ Marokkánský a jeho Družina – Portie, Nerissa a jiní v průvodu.

MAROK.: Tvou nelibost ať nebudí má pleť;
to stinné roucho zářivého slunce,
s nímž sousedím a jehož pěstila
mne blízkost. – Přived' nejsvětějšího
mi tvora severu, kde Phoebovým
se ohněm sotva střechýl rozpouští,
a zraňme se o lásku tvou a zkus,
čí krev jest červenější, má či jeho.
Já, paní, pravím ti, mé vzezření
že reky zděsilo; při lásce své
ti přísahám, že nejvzácnější panny
mé země také milovaly je.
Já nechtěl bych tu barvu zaměnit,
leč bych si osvojil tvé myšlenky,
má sličná královno.

PORT.: Při volbě té
mi není vůdkyní jen něžná rada
mých dívčích očí. Kromě toho los,
jenž o mé sudbě rozhodnouti má,
mi bere právo volně rozhodnout.
Leč, kdyby otec byl mne nevázal
a neomezil vůlí svou, bych ženou
se stala toho, kdo mne dobude
tím způsobem, jak řekla jsem vám již,
vy, slavný principi, u mne byste stál
v též právě přízni, jako každý z těch,
kdož přišli sem se o ni ucházet.

MAROK.: I za to dík. Již tedy uveďte
mne ku skřínkám, bych zkusil štěstí své.
Při meči tom, jímž Sofi skolen byl,
a Perský princ, jenž trojí bojiště
kdys urval Sulejmanu sultánu,
můj pohled skrotí nejvzdornější zrak,
já nejsmělejší srdce překonám,
chci medvědici kojencata vzít,
a dráždit lva, když po kořisti rve,
bych tebe získal, paní. – Ale žel,
když Herakles a Lichas kostkují,
kdo udatnější z nich, vrh šťastnější
můž' z ruky slabší padnout náhodou;
tak Alcides svým hoškem poražen
a tak i já, jsa veden slepým štěstím,
snad s tím se minu, čeho dosíci
můž' nehodnější kdos – a zhynu žalem.

PORT.: Brát štěstí musíte, jak padne vám,
buď rozhodnout se vůbec nevolit,
neb přísahat, než k volbě přistoupíte,
že, zvolíte-li skřínku nepravou,
víc nikdy s ženou nepromluvíte
již o sňatku; – vše tedy rozvažte.

MAROK.: S ní nepromluvíím. Tedy k volbě již.

PORT.: Dřív přísahati jděte do chrámu,
a po obědě zkuste štěstí své.

MAROK.: Tož tedy osud ještě toho dne
mé štěstí, neb mou kletbu rozhodne.

(Tuš. – Odejdou.)

Scena 2.

Benátky. – Ulice.

Vystoupí Launcelot.

LAUN.: Jistě že moje svědomí bude při tom, abych utekl tomu židu, mému pánu. Zlý duch stojí mi u lokte a pokouší mne říka: „Gobbo, Launcelote Gobbo, dobrý Launcelote“, aneb „dobrý Gobbo“ aneb „dobrý Launcelote Gobbo, vezmi nohy na ramena, rozběhni se a utíkej.“ – Moje svědomí praví: „Ne, měj se na pozoru, poctivý Launcelote, měj se na pozoru, poctivý Gobbo“ aneb, jak dříve řečeno, „poctivý Launcelote Gobbo; neutíkej, pohrdni utíkáním vlastníma patama.“ – Dobrá, nadmíru kurážný ďábel mi káže, abych sebral svých pět švestek. „Hajdy!“ říká ďábel; „pryč!“ říká ďábel; „pro pána Boha, povzbuď svou rekovnou mysl,“ říká ďábel, „a utíkej“. – Dobrá, moje svědomí, padajíc mému srdci kolem krku, praví velmi moudře: „Můj poctivý příteli Launcelote, jako syn poctivého muže,“ – či raději syn poctivé ženy, – neboť můj otec byl trochu načichlý, měl tak nějaký škraloupek a příchut; – dobrá, moje svědomí praví: „Launcelote, ani se nehni.“ – „Hni se,“ praví ďábel. „Nehni se,“ praví moje svědomí. – „Svědomí,“ pravím já, „radíš dobře.“ „Ďáble,“ pravím já, „neradíš dobře.“ Kdybych uposlechl svědomí, zůstal bych u žida, svého pána, který, – odpusť pánbůh, – jest jakýsi druh ďábla; a kdybych židovi utekl, uposlechl bych ďábla, který, – račte odpustit, – je ďábel sám. Zajisté ten žid jest opravdový, vtělený ďábel, a při mém svědomí! – moje svědomí jest jakýsi druh zatvrzelého svědomí, ano mi radí, abych u žida zůstal. Ďábel dává přátelštější radu. Uteču, ďáble; moje paty jsou ti k službám. Já uteču!

Vystoupí Starý Gobbo s košíkem.

GOB.: Mladý panáčku, vy, prosím vás, kudy pak tu přijdu k panu židovi?

LAUN. (stranou): Ó, nebesa, to je můj manželsky nejvlastnější tatík! Má vlčí mhu, ba řekl bych medvědí mhu a nepoznává mne. Stropím si nějakou švandu.

GOB.: Mladý, vzácný panáčku, prosím vás, kudy pak tu přijdu k panu židovi?

LAUN.: Dejte se na pravo na nejbližším rohu a na tom ještě bližším na levo; na tom ze všech nejbližším nedávejte se ani na pravo, ani na levo, ale jděte nepřímou k židovně.

GOB.: I pro všechny svaté, to bude těžko trefit. Nemohl byste mi povědít, zdali nějaký Launcelot, který zůstává u žida, tam zůstává, či ne?

LAUN.: Mluvíte o mladém pánu, Launcelotovi? (Stranou.) Pozor! – teď spustím na celé kolo. – Mluvíte o mladém pánu, Launcelotovi?

GOB.: Ne, pane panáčku; mluvím o synu chudého člověka. Jeho otec, ačkoliv já to povídám, je poctivý, z míry chudý muž a Bohu díky drží se ještě dobře na nohou.

LAUN.: Dobrá, ať si jeho otec je co chce, my mluvíme o mladém pánu, Launcelotovi.

GOB.: O příteli vaší vzácnosti a Launcelotovi, pane.

LAUN.: Ale prosím, ergo, starouši, ergo, žádám vás, mluvíte o mladém pánu, Launcelotovi?

GOB.: O Launcelotovi, libo-li Vašnosti.

LAUN.: Ergo pan Launcelot. Nemluvte o panu Launcelotovi, tatíku, neboť ten mladý pán určením sudby a osudu a jak se to i jinak divně povídá, řízením tří sudiček a jiných takových odvětví učenosti, vskutku, jest už nebožtík, aneb, jak bychom to prostě řekli, odešel do nebe.

GOB.: Nedej Bože! Ten chlapec byl pravou berlou mého stáří, mou skutečnou podporou.

LAUN.: Což pak vypadám jako hůl, nebo sloup, jako berla nebo podpora? Znáte mne, otče?

GOB.: Ach nastojte! – neznám vás, mladý pane; ale prosím vás, řekněte mi, jest můj hoch – Bůh mu dej lehké

odpočinutí – živ, nebo mrtev?

LAUN.: Vy mne, otče, neznáte?

GOB.: Žel, pane, mám vlčí mhu; neznám vás.

LAUN.: Ba věru, i kdybyste viděl, snad byste mne nepoznal; jest to moudrý otec, jenž zná své vlastní dítě. Dobře, staroušku; já vám povím novinu o vašem synu: dejte mi své požehnání. – Pravda vyjde na světlo, vražda nemůže dlouho zůstatí skryta; dítě člověka může; ale konečně, pravda musí ven.

GOB.: Prosím vás, pane, vstaňte. Jsemť jist, že nejste Launcelot, můj kluk.

LAUN.: Prosím vás, už toho bláznovství dost, a dejte mi své požehnání. Jsem Launcelot, váš kluk, jenž byl, váš syn, který jest, a vaše dítě, které bude.

GOB.: To mi nejde na rozum, že jste můj syn.

LAUN.: O tom nevím, co si myslet; ale jsem Launcelot, sluha židův; a jsem jist, že Markéta, vaše žena, jest mou matkou.

GOB.: Opravdu, Markéta jí říkájí; a chci přísahat, jsi-li Launcelot, že's moje vlastní tělo a krev. Chvála Bohu! jaké's to dostal vousy! tys obrostlejší na bradě než Janek, náš valach, na ocase.

LAUN.: To se tedy zdá, že Jankovi rostou žíně nazpátek, neboť, když jsem ho posledně viděl, jsem jist, že měl více žíní na ocase než já chloupků na tváři.

GOB.: I pro pánska, jak jsi se to změnil! Jak pak se svým pánem vycházíš? Nesu mu něco do kuchyně. Nu, kterak spolu vycházíte?

LAUN.: Dobře, dobře; ale já sám postavil se na takové pevné stanovisko, že uteču a budu utíkat, dokud se nějak nepostavím na nohy. Můj pán je učiněný žid. – Dávat mu dárek! Provaz mu dejte. Umírám hlady v jeho službách; každý prst mi můžete spočítati na žebrách. Otče, jsem rád, že jste přišel; doneste svůj dárek jistému panu Bassaniovi, který teď rozdává skutečně skvělé, nové livreje. Jestliže u něho službu nedostanu, budu utíkat, až kam boží země sáhá. Ó vzácné štěstí! Zde přichází ten pán. K němu, otče! – neboť, ať jsem žid, budu-li u toho žida déle sloužiti!

Vystoupí Bassanio s Leonardem a jinými v průvodu.

BASS.: Tak to můžete udělat. Ale pospěšte si, aby byla večeře připravena nejdéle k páté hodině. Ty dopisy obstarejte; obleky pro služebnictvo dejte do práce a poproste Gratiana, aby přišel hned ke mně, do mého bytu.

(Odejde Sloužící.)

LAUN.: K němu, otče!

GOB.: Bůh žehnej vaší Vzácnosti!

BASS.: Děkuji, děkuji; chceš něco ode mne?

GOB.: Zde můj syn, pane, chudý hoch –

LAUN.: Žádný chudý hoch, pane, ale služebník bohatého žida; – a chtěl by, pane, – jak můj otec bude specifikovati; –

GOB.: On má velikou infekci, pane, abychom tak řekli, sloužiti –

LAUN.: Zkrátka a zdlouha, pane, sloužím u žida a mám přání, jak můj otec bude specifikovati –

GOB.: Jeho pán a on, s odpuštěním vaší Vzácnosti, jak říkáme, spolu nevaří –

LAUN.: Ve vsí krátkosti, čistá pravda jest, že ten žid, mně ublíživ, zavalil mi příčinu, jak můj otec, který, doufám, je starý muž vám bude fruktifikovati –

GOB.: Mám zde pár holoubátek do kuchyně a rád bych je dal vaší Vzácnosti a má prosba jest –

LAUN.: V největší krátkosti, ta prosba má impertinenci, čili vztah ke mně, jak se vaše Vzácnost dozví od tohoto poctivého, starého muže, který, ačkoliv já to povídám, je sice starý, ale chudý muž a můj otec.

BASS.: Mluv jeden za oba. Co žádáte?

LAUN.: Chci sloužit u vás, pane.

GOB.: To je právě defekt v té věci, pane.

BASS.: Aj znám tě, znám; tvá žádost splněna;
dnes Shylock, pán tvůj, mluvil o tobě
a povýšil tě; jest-li povýšením
se služby vzdát u bohatého žida
a sloužit u chudého šlechtice.

LAUN.: Staré přísloví velmi dobře poděluje mého pána, Shylocka, i vás, pane: vy máte boží požehnání a on má dost.

BASS.: To's dobře řek'. Jdi, otče, se synem.
Se starým pánem svým se rozžehnej
a doptej se, kde bydlím. Dejte mu
šat pěknější než jeho soudruhům
a hleďte mi to řádně obstarat.

LAUN.: Otče, do židovny! – Já že nemohu dostat službu, já! Já že nemám jazyk v kotrbě! Aj, možno (dívá se na dlaň), že má někdo v Itálii krásnější tabulku k přísahání na svaté písmo, ale za to moje prorokuje mi štěstí. – Hle, zde jest jednoduchá čára životní; zde hrstka těch ženských; ach, patnáct žen, to není nic! Jedenáct vdov a devět dívek je dost skrovný důchod pro jednoho muže. A potom, třikrát ujdu utopení a třikrát smrtelnému nebezpečství se oženit; to už je hezké vyvážnutí. Nuže, je-li Štěstěna ženskou, je to hodná holka v těchto věcech. Pojďte, otče; rozloučím se s židem, co by bičem šleh'.

(Odejdou Launcelot a starý Gobbo.)

BASS.: Jen, Leonardo, na to pamatuj: až skoupíš vše a dobře uložíš, hned chvátej zpět, neb večer pohostit chci nejlepší své přátele; jdi, spěš.

LEON.: Vší pilností to všecko opatřím.

Vystoupí Gratiano.

GRAT.: Kde jest váš pán?

LEON.: Tam prochází se, pane.

(Odejde.)

GRAT.: Signior Bassanio –

BASS.: Gratiano!

GRAT.: Mám prosbu k vám.

BASS.: Již vyplněna jest.

GRAT.: To nesmíte mi odepřít; já musím
jít s vámi do Belmontu.

BASS.: Tož musíte. – Leč, Gratiano, slyš:
tys příliš drsný, divý, prostořeký;
to sice dosti pěkně sluší ti
a v očích jako naše není hřích;
leč, kde tě neznají, ty vlastnosti
se budou trochu nevázané zdát.
Hleď, prosím, chladnou rosou rozvahy
svou bujnou mysl trochu umírnit,
bych tam, kam jdu, pro divoký tvůj mrav
snad nebyl posuzován nepravě
a neztratil tak svoje naděje.

GRAT.: Signior Bassanio, jen poslyšte:
mrav střízlivý-li na se nevezmu
a nebudu-li mluvit uctivě
a klít jen tu a tam a modlitby

v své kapse nosit, mhourat pokorně,
ba při modlení krýti kloboukem
si oči takhle, vzdychat, říkat „Amen“
a slovem, zachovávat způsobnost,
jak ten, kdo v truchlé okázalosti
se vycvičil, by líbil se své bábě,
ať nikdy víc mi neuvěříte!

BASS.: Však uhlídáme, jak se zachováte.

GRAT.: Jen dnešní večer ještě vyjímám;
dle toho nesudte, co stropíme.

BASS.: Ne, to by věru bylo přeškoda;
spíš, prosím, nejbujnější veselosti
se oddejte, neb máme přátely,
již bavit chtějí se. Leč s bohem již;
mne ještě volá jiná povinnost.

GRAT.: K Lorenzovi jdu teď a k ostatním;
a večer všichni navštívíme vás.

(Odejdou.)

Scena 3.

Tamtéž. – Pokoj v domě Shylockově.

Vystoupí Jessika a Launcelot.

JES.: Mne rmoutí, že chceš otce opustit;
náš dům jest peklo, ale ty jsi v něm
čert veselý, jenž vzal mu trochu nudy.
Však s bohem buď; zde dukát pro tebe.
A Launcelote, u večeře dnes
Lorenza uvidíš, jenž hostem jest
u tvého pána. Dej mu tento list;
a tajně učiň to. Již s bohem buď.
Já nechci, aby viděl otec můj,
že s tebou mluvím.

LAUN.: Adé! mé slzy hovoří za jazyk můj. Nejspanilejší pohanko, nejlíbeznější židovko! Nehraje-li si nějaký křesťan na lotra a nedostane tě, pak se klamu velice. Ale, adé! Ty bláhové krůpěje trochu utápějí mého mužného ducha. Adé!

JES.: Nuž měj se dobře, milý Launcelote.

(Odejde Launcelot.)

Ach, jaký ohyzdňý to ve mně hřích,
že stydím se být děckem svého otce!
Leč jeho dcerou ač jsem po krvi,
jí nejsem v jeho mravu. Ó Lorenzo,
slib dodržíš-li, bude konec boji;
chci býti křesťankou a ženou tvou.

(Odejde.)

Scena 4.

Tamtéž. – Ulice.

Vystoupí Gratiano, Lorenzo, Salarino a Salanio.

LOR.: My od večeře odkrademe se,
v mém obydlí si kukly vezmeme,

a za hodinu vrátíme se zas.

GRAT.: Vše není ještě dobře schystáno.

SALAR.: My dosud nezjednali pochodníkův.

SALANIO: Bez hezké výpravy to k ničemu;
a lépe bude toho zanechat.

LOR.: Jsou teprv čtyři; tedy zbývají
dvě hodiny nám ještě k přípravám.

Vystoupí Launcelot s psaním.

Co nového nám neseš, příteli?

LAUN.: Ráčíte-li to zde rozpečetit, zdá se, že se to ukáže.

LOR.: To písmo znám; ba věru, krásné písmo,
a bělejší než papír, na němž psáno,
jest krásná ruka, jež je napsala.

GRAT.: Toť dozajista zprávy milostné.

LAUN.: S vaším dovolením, pane.

LOR.: Kam jdeš?

LAUN.: Inu, pane, pozvat svého starého pána, žida, na dnešek k večeři u mého nového pána, křesťana.

LOR.: Tu vezmi. – Řekni sličné Jessice,
že jistě přijdu; tajně jí to řekni.

(Odejde Launcelot.)

Nuž, páni, chcete-li se připravit
na večerní ten průvod maškarní?
Já pochodníka si již opatřil.

SALAR.: Já okamžitě dám se do toho.

SALANIO: Též já.

LOR.: A v bytu Gratianově
mne asi za hodinku najdete.

SALAR.: Jest dobře, budem tam.

(Odejdou Salarino a Salanio.)

GRAT.: To psaníčko
zdaž nebylo od krásné Jessiky?

LOR.: Chtěj nechtěj, musím vše ti povědít.
Zde píše mi, jak z domu otcova
ji unést mám; jak zlatem, klénoty
jest opatřena, jaký pážecí
má pohotově šat. – A jestli kdy
žid, její otec, přijde do nebe,
jen pro svou sličnou dcerku přijde tam.
A odváží-li se kdy neštěstí
jí cestu skřížit, bude to jen proto,
že dítětem jest žida nevěrce.
Pojď se mnou, přečti si to na cestě.
Mým pochodníkem bude Jessika.

(Odejdou.)

Scena 5.

Tamtéž. – Před domem Shylockovým.

Vystoupí Shylock a Launcelot.

SHYL.: Však uvidíš, – tvé oči budou soudci, –
ten rozdíl mezi starým Shylockem
a tím Bassaniem. – Hej, Jessiko! –
Tak nebudeš se vypásat, jak u mne. –
Hej, Jessiko! – A spát a chrápat jen
a šaty trhat. – Jářku, Jessiko!

LAUN.: Hej, Jessiko!

SHYL.: Kdo poroučí ti volat?
Já neporoučím, abys volal ty.

LAUN.: Vašnost mi vždycky říkávala, že neudělám ničeho, co se mi neporučí.

Vystoupí Jessika.

JES.: Či volal jste mne? Co si přejete?

SHYL.: Jsem pozván na večeři, Jessiko;
zde jsou mé klíče. Ale nač tam jít?
Mne nezvou z lásky, jen mi lichotí;
však půjdu z nenávisti; vyjít
tam toho marnotratu, křesťana.
Mé děvče, Jessiko, střež dobře dům.
Jdu velmi nerad; něco šeredného
se kutí proti mému poklidu,
neb zdálo se mi dnes o měšcích peněz.

LAUN.: Prosím vás, pane, jděte; můj mladý pán očekává, že tam sejdete.

SHYL.: Nu, čekám také já, až sejde on!

LAUN.: A oni se spolu na něčem umluvili; – já neříkám, že uhlídáte maškary; ale uhlídáte-li, nebylo to nadarmo, že
se mi spustila s nosu krev loni na černý pondělek v šest hodin ráno, kterýžto velkonoční den padl toho roku právě
na odpoledne, kdy před čtyřmi lety byla popeleční středa.

SHYL.: Jak, budou maškary? Slyš, Jessiko,
ať zamkneš vrata; a když uslyšíš
hřmot bubnů a to hnusné kvíkání
jich křivých píšťal, k oknu nelez mi
a nevystřkuj hlavu na ulici,
chtíc vidět tváře pomalované
těch bláznů křesťanských; však ucpi uši,
– já myslím okna, – v celém domě mém,
by ani zvuk těch blbých šaškařin
v můj nevnik' slušný dům. – Já přísahám
při berle Jakubově, nemám chuť
dnes večer k hodům jít. – Však půjdu přec.
Jdi napřed, brachu; řekni jim, že přijdu.

LAUN.: Půjdu napřed, pane. Slečinko, z toho okna se podívejte přec:

Kolem jít se křesťan strojí;
za židovčin pohled stojí!

(Odejde.)

SHYL.: Co dí ten blázen z Hagařina rodu?

JES.: On řekl: „S bohem, slečno,“ dále nic.

SHYL.: Dost dobrý troup, však přenáramný žrout,

plž na můj zisk, a za dne větší spáč
než kočka divoká. – Úl pro trubce
můj není dům; a proto pustím ho,
a pustím k někomu, kde bych si přál,
by pomoh' prázdnit vydlužený měch.
Teď, Jessiko, jdi domů; v okamžik
snad budu tady zas; a učiň vše,
jak jsem ti kázal; zamkni za sebou.
„Co na oprati, to se neutratí;“ –
to přísloví vždy u šetrných platí.

(Odejde.)

JES.: Již s bohem; osud přát-li bude dále,
já otce ztratím a vy dceru v mále.

(Odejde.)

Scena 6.

Tamtéž.

Vystoupí Gratiano a Salarino maskováni.

GRAT.: Zde pod tím přístřeškem, Lorenzo chtěl,
bych počkal na něho a také vy.

SALAR.: On skoro zameškal svou hodinu.

GRAT.: A jest to div, že váhá přes svůj čas,
neb milenci vždy orloj předcházejí.

SALAR.: Ó letem desetkrát bystřejším
se nesou Venušiny hrdličky,
by spečetily nový svazek lásky,
než aby zachovaly daný slib!

GRAT.: Tak bývá vždy. Kdož vstává od hostiny
s touž bystrou chutí, s jakou k stolu sed'?
Kde oř, jenž cválá drahou únavnou
zas nazpátek s týmž nezkroceným ohněm,
jak poprvé ji změřil? Vše, co jest,
se stíhá ohnivěj', než užívá.
Jak, mladistvému rovna panici,
neb marnotratníku, loď v zdobě vlajek
břeh rodný opouští, jsouc hýčkána
a celována větrem záletným!
Jak, rovna marnotratníku, se zpět
zas vrací, s žebry ovětralými
a zdraným plachtovím, tak vychrtlá
a rozbitá a ožebračená
týmž větrem záletným!

SALAR.: Hle, toť Lorenzo;
víc o tom jindy.

Vystoupí Lorenzo.

LOR.: Milí přátelé,
již odpusťte mi moje prodlení;
ne já, však moje záležitosti
vás čekat nechaly. – Až bude vám
se chtít si zahrát na únosce žen,
já na vás počkám zrovna dlouho tak.

Sem blíž, – zde přebývá můj otec žid.

Kdo jest to v domě tam?

Vystoupí Jessika nahoře u okna v oděvu pacholíka.

JES.: A kdo jste vy?

Pro větší jistotu to povězte,
ač, přísahati chci, že znám váš hlas.

LOR.: Lorenzo a tvá láska.

JES.: Lorenzo jistě a má láska věru;
neb koho miluji tak přes míru?
A kdož, Lorenzo, ví to, kromě vás,
zda vaše jsem?

LOR.: Jsou svědkem nebesa
a tvoje vlastní srdce, že jsi má.

JES.: Tu skříňku chytte; stojí za chycení.
Jsem ráda noci, že mne nevidíte,
neb stydím se za svoji proměnu;
však láska slepá jest a milenci
zřít nemohou těch hezkých bláhovostí,
jež tropí sami; kdyby mohli to,
sám Cupid by se zarděl, vida mne
tak v hochu změněnu.

LOR.: Jen sejděte,
neb musíte mým pochodníkem být.

JES.: Jak? – na svou vlastní hanbu svítit mám?
tať věru sama sebou světlá dost.
Ta služba, miláčku, mne prozradí
a musím skryta být.

LOR.: To, milá, jsi
i v rozmilém tom chlapčím oděvu.
Však sejdí hned, neb čirá noc si hrá
již na uprchlíka a čekají
nás při hostině u Bassania.

JES.: Jen dvěře uzamknu a pozlatím
se ještě malou hrstkou dukátů
a budu u vás hned.

(Odejde nahoře.)

GRAT.: Při kápi mé,
toť anděl pohanský, ne židovka!

LOR.: Bůh svědkem, ze srdce ji miluji;
jeť moudrá, dobře o ní soudím-li,
a krásná, neklamou-li oči mé,
a věrná, jakož osvědčila to,
a protož moudrá, krásná, věrna jsouc
v mém stálém srdci místa nalezne.

Vystoupí Jessika dole.

Ty zde? – Nuž, páni, neváhejme déle,
neb masky čekají tam u přítele.

(Odejde s Jessikou a Salarinem.)

Vystoupí Antonio.

ANT.: Kdo zde?

GRAT.: Signior Antonio!

ANT.: Aj, Gratiano, kde jsou ostatní?
Jest devět hodin, všichni přátelé
již na vás čekají; dnes není maškar;
teď vítr příznivě se otočil;
Bassanio hned vstoupí na koráb;
já dvacet lidí rozeslal vás hledat.

GRAT.: Jsem tomu rád; toť nejlíp se mi hodí,
na širém moři ještě dnes být s lodí.

(Odejdou.)

Scena 7.

Belmont. – Komnata v domě Portiině. – Tuš.

Vystoupí Portie, Princ Marokkánský a jejich družiny.

PORT.: Ty opony tam odhrňte a skřínky
zde vznešenému princu ukažte.
Již tedy volte.

MAROK.: První zlatá jest
a na ní napsáno: „Kdo zvolí mne,
mít bude to, co mnozí sobě přejí.“
A druhá, stříbrná, slib nese ten:
„Kdo zvolí mne, tím tolik vyzíská,
co zasluhuje.“ – Třetí, šedivé
jest olovo a dí též tupě tak:
„Kdo zvolí mne, vše musí dát, co má,
a vše jen v sázku.“ – Jak že poznám to,
že zvolil jsem tu pravou?

PORT.: V jedné z nich
jest obraz můj; když dobře zvolíte,
jsem vaše, princ.

MAROK.: Kéž nějaký bůh
mou řídil soudnost! Podívejme se;
chci znovu prohlédnouti nápisy.
Co povídá ta olověná skříň?
„Kdo zvolí mne, vše musí dát, co má,
a vše jen v sázku.“ – Musí dát; – a zač?
jen za olovo? – v sázku za olovo?
Ta skříňka hrozí. Lidé dávající
vše v sázku, činí tak jen v naději
na velkou výhru. Ale zlatý duch
se ani k zdání škvaru neschýlí;
a protož nechci za olovo dát,
ni vsadit ničeho. – Co říká zde
to stříbro ve své barvě panenské?
„Kdo zvolí mne, tím tolik vyzíská,
co zasluhuje!“ Pozor, Marokkánský,
važ svoji cenu rukou nestrannou.
Když vážen budeš, jak se vážíš sám,
žeť zasluhuješ dost: a přec to „dost“
až k této dámě sáhat nemusí.

Však báti se o vlastní zásluhu,
by bylo sama sebe zlehčení. –
Co zasluhuji! – Ano, toť ta paní.
Ji zasluhuji rodem, bohatstvím
i vděkem vrozeným i vychováním
a nade vše ji zasluhuji láskou.
Což, dále nebloudit a volit zde?
Však ještě prohledněm si průpověď,
jež vryta do zlata: „Kdo zvolí mne,
mít bude to, co mnozí sobě přejí.“
Toť ona; přejeť si ji celý svět;
z čtyř úhlů světa přicházejí sem,
by zlíbali tu schránku posvátnou,
tu lidsky dýchající světici.
Poušť Hyrkanská a kraje divoké,
jež v nedohled se táhnou Arabskem,
jsou nyní jako cesty ujeté
těm knížatům, již semo putují
na krásnou Portii se podívat.
A vodní říše, jejíž zbůjňá hlava
svou pěnu chrlí v samu nebes tvář,
hráz není dobrodružným cizincům;
však přecházejí jako přes potok,
by uviděli krásnou Portii.
Nuž, v jedné z těchto skřínek nebeský
jest její obraz. Můž' být v olově?
Toť kletba, mít tak podlou myšlenku;
vždyť příliš sprostým byl by tento krov,
by v tmavém hrobě její rubáš kryl.
Neb má snad v stříbře být, jež desetkrát
má menší cenu zlata ryzího?
Ó hříšné pomyšlení! – Drahokam
tak vzácné ceny v něco horšího
než zlato nikdy nebyl zasazen. –
Jest peníz v Anglicku, jenž na sobě
má v zlatě raženého anděla;
však obraz ten byl vryt jen na povrch:
zde anděl v zlatém lůžku leží cele.
Sem klíč, já volím zde; již buď, jak buď. –

PORT.: Zde, princi, jest; a můj-li obraz tam,
vám náležím.

(Princ Marokkánský otevře zlatou skříňku.)

MAROK.: Ó peklo! Co to jest?
Toť kostlivec, a v očním důlku zde
má lístek popsaný: Hned přečtu to.

(Čte.)

„Vše ne zlatem, co se trpytí'
Často slýchal's hovořiti;
mnohý člověk prodal žití
na pouhý můj zjev chtě zřiti;
zlaté hroby červy sytí.
Jak jsi smělý, moudrý býti,
jak jsi mlád, soud stáří míti,
nemusel bys odvěť vzíti:

„Chladen's v lásce; můžeš jít.“

Schlazen věru; – konec snaze;
s bohem, žáre, vítej, mraze!
Již dobře se tu mějte, Portie!
Bych dlouze loučil se, až příliš bolí
mne u srdce; – tak jde, kdo špatně volí.

(Odejde se svou družinou. – Tuš.)

PORT.: Toť šťastné zbytí. Dolů s oponou. –
Tak všichni jemu podobní ať jdou!

(Odejdou.)

Scena 8.

Benátky. – Ulice.

Vystoupí Salarino a Salanio.

SALAR.: Bassanio, jak pravím, odplul již;
s ním Gratiano dal se na cestu,
Lorenzo však tam na korábu není.

SALANIO: Ten padouch žid svým křikem vybouřil
i vévodu, jenž šel s ním prohledat
Bassaniovu loď.

SALAR.: A přišel pozdě,
neb koráb odplul již; však vévodě
tam řečeno, že viděn v gondole
Lorenzo s milenou svou Jessikou;
a též Antonio mu dosvědčil,
že nejsou na lodi s Bassaniem.

SALANIO: Co živ jsem neslyšel tak pustý ryk,
tak nezvyklý a vztekly, zmatený,
jak veď si městem židovský ten pes:
„Má dcera! Ó mé dukáty! Má dcera!
Ta tam je s křesťanem! Ó křesťanské
mé dukáty! – Soud! Právo! Dukáty!
Má dcera! – Měsíc zapečetěný,
dva zapečetěné a s dukáty
a s dublony mi dcera ukradla!
A klénoty, dva kameny, dva velké
a vzácné drahokamy ukradla
mi moje dcera. Soude! Najdi děvče!
má skvosty na sobě, a dukáty!“

SALAR.: A za ním všichni kluci benátští
se hrnou křičíce: „Mé kameny!
Má dcera! Moje dukáty!“

SALANIO: Ať jen
Antonio teď lhůtu dodrží,
sic zle to zaplatí.

SALAR.: To's dobře vzpomněl.
Já včera mluvil s jakýms Francouzem
a ten mi řek', že v mořské úžině,
jež od Anglicka dělí Francii,
loď z našich krajů s vzácným nákladem
se stroskotala. – Vzpomněl jsem si hned

Antonia, když mi to povídal,
a v duši přál si, by nebyla jeho.

SALANIO: Jest radno, abys mu to oznámil,
však náhle ne, bys nezarmoutil jej.

SALAR.: Muž lepší po té zemi nechodí.

Já viděl jsem ho, jak s Bassaniem
se loučil. Řeklť mu Bassanio,
že uspíší svůj návrat. – Odvětil:
„Tak nečiňte; a záležitost svou
jen ledabyly neodbývejte
mně k vůli, ale času dočkejte,
až plně dozraje. Co týče se
pak toho dluhopisu u žida,
naň nemyslete v milující duši!
Jen buďte vesel a vše nejpřednější
své myšlenky svým vzdejte námluvám
a takým krásným lásky projevům,
jež budou vám tam nejlíp slušeti.“
A v tom, zrak maje zalit slzami,
tvář odvrátil, vztáh' ruku za sebe
a s vřelostí až srdce jímající
mu ruku tisk'; – a tak se rozešli.

SALANIO: Jen k vůli němu, tuším, svět mu milý.
Již pojďme, prosím tě, jej vyhledat,
a zádumčivost, jíž se oddává,
tak nebo jinak hledme rozptýlit.

SALAR.: Tak učinme.

(Odejdou.)

Scena 9.

Belmont. – Komnata v domě Portiině.

Vystoupí Nerissa a Sloužící.

NER.: Jen rychle, rychle, odhrň oponu;
princ Arragonský složil přísahu
a v okamžení přijde k volbě sem.

Tuž. – Vystoupí Princ Arragonský, Portie a jejich družiny.

PORT.: Hle, tam jsou skřínky, principi vznešený;
tu zvolíte-li, která chová mne,
hned naše svatba bude slavena;
leč chybíte-li, bez všech dalších slov
v mžik musíte nás, principi, opustit.

ARRAG.: Tři věci přísahal jsem zachovat;
tož předně: nikomu že nezradím
a nikdy skřínku, kterou zvolil jsem;
dál: jestli pravou skřínku nezvolím,
že nikdy ve svém žití nebudu
se o nevěstu více ucházet;
a posléz: nebude-li přát mi štěstí,
že hned vás opustím a odejdu.

PORT.: To každý přísahá, kdo uchází se
o moji nepatrnou osobu.

ARRAG.: A tak jsem já se rozhod'. Štěstí teď
kéž přálo mého srdce naději!
Hle, zlato, stříbro, sprosté olovo.
„Kdo zvolí mne, vše musí dát, co má,
a vše jen v sázku.“ – Krásněj' vypadat
bys muselo, než dal bych cos', neb vsadil.
Co praví zlatá skříň? – „Kdo zvolí mne,
mít bude to, co mnozí sobě přejí.“
Co mnozí přejí si! – To „mnozí“ můž'
dav hlupcův znamenat, jenž volí jen
dle zdání, více nenaučiv se,
než co jej pošetilý učí zrak,
jenž nitro nezkoumá, leč jako rorýs
si hnízdo lepí na zevnější zeď,
kde v povětrí se v cestě nalézá
a nárazu kde které nehody.
Já nechci volit, co si mnozí přejí;
neb nechci stát s duchy všedními
a řadit se v davy surové.
Nuž k tobě, klenotnice stříbrná;
svůj nápis ještě jednou opakuj:
„Kdo zvolí mne, si tolik vyzíská,
co zasluhuje.“ – Dobře řečeno;
neb kdož má vycházeti za štěstím
a ctěn být bez pečeti zásluhy?
Ať nikdo hodnost nezaslouženou
si neosobuje. – Ó kéž by statků
a důstojenství, čestných úřadů
se cestou křivou nenabývalo,
a skvělé pocty zakupovaly
se pouze toho zásluhou, či jsou!
Jak mnozí pak by dali na hlavu,
kdož stojí nyní s hlavou odkrytou!
jak mnohý sloužil by, kdo poroučí!
co nízké chátry by se vyplelo
z té pravé setby cti! – a zas co cti
by vybralo se z plev a trosek věků,
by znov se zaskvělo! – Leč k volbě mé!
„Kdo zvolí mne, si tolik vyzíská,
co zasluhuje.“ – Beru zásluhu.
Klíč od této mi dejte; a mé štěstí
ať okamžitě zde se otevře.

(Otevírá skříňku stříbrnou.)

PORT. (stranou): Až příliš dlouho váhal o svůj nález.

ARRAG.: Co to? – Toť obraz blikavého blázna,
jenž podává mi list. – Hned přečtu to.
Ó jak jsi nepodoben Portii,
mým nadějším a mojí zásluze!
„Kdo zvolí mne, si tolik vyzíská,
co zasluhuje.“ – Nezasluhuji
nic víc, než tuto hlavu bláznovu?
Toť cena má? – Mé zásluhy nic lepší?

PORT.: Být vinníkem a soudcem rozdílné
jsou výkony a vždycky v odporu.

ARRAG.: Co tady psáno?

(Čte.)

Sedmkrát žár stříbro taví;
sedmkráté rozum zdravý
zkoušen jest, než soud má pravý.
Mnozí se jen stíny baví;
jejich štěstí stín je hravý.
Blázni, stříbrem bleskotaví,
světem jdou; – zde ten se staví!
Vezmi ženu jakou chceš,
hlavy mé se nezbudeš;
zde jsi hotov, – ať už jdeš!

Déle meškat, větší bloud
ještě tady budu slout!
S hlavou blázna pro choť spěl jsem,
s dvěma z námluv odešel jsem.
S bohem, krásko! – Chci svůj žal
tich nést, jak jsem přísahal.

(Odejde Princ Arragonský se svou družinou.)

PORT.: Mol tak vždy si křídla spal!
Těch bláznů mudráckých! – Když volit chtějí,
pro samý důvtip moudrost utrácí.

NER.: Přec jen má pravdu slovo starých matek,
že šibenice souzena i sňatek.

PORT.: Pojď, Nerisso, a stáhni oponu.

Vystoupí Sloužící.

SLOUŽ.: Kde jest má paní?

PORT.: Zde; – co chce můj pán?

SLOUŽ.: U vaší brány, slečno, sestoupil
teď mladý Benátčan, jenž přichvátal,
by svého pána příchod oznámil.
I přináší vám vzácné pozdravy,
to jest krom poklony a dvorných slov
též dary velké ceny. Neviděť
jsem nikdy švarnějšího posla lásky.
Tak v dubnu, nehlásá den líbezný,
že léto nádherné již blízko jest,
jak posel tento před svým pánem jde.

PORT.: Nic dále, prosím tě; mám skoro strach,
bys neřek', že to nějaký tvůj strýc;
tak pln jsi o něm chvály sváteční.
Pojď, Nerisso, ať hned se podívám,
jak švarný posel od Mílka jde k nám.

NER.: Kéž jest Bassaniův, dejž, Mílku sám!

(Odejdou.)

JEDNÁNÍ TŘETÍ

Scena 1.

Benátky. – Ulice.

Vystoupí Salanio a Salarino.

SALANIO: Nuž, jaké noviny jsou na Rialtu?

SALAR.: Do té chvíle tam nevyvráceno, že Antoniův koráb s bohatým nákladem v mořských úžinách se stroskotal. Goodwins, tuším, ta místa jmenují; velmi nebezpečné mělčiny a osudné, kde prý leží pochovány trosky mnohé statné lodi, jest-li kmotra pověst vůbec poctivá žena od slova.

SALANIO: Přál bych si, aby byla nejprolhanější klepnou, jaká kdy chrupala zázvor, aneb svým sousedkám namlouvala, že oplakává smrt třetího manžela. Ale bez okolků a odbočování od přímé cesty řeči, pravda jest, že dobrý Antonio, poctivý Antonio, – ó kéž bych měl slova dost hodného, by provázelo jeho jméno! –

SALAR.: Jen rychle, ke konci!

SALANIO: Jak? Co povídáš? – Ano; konec jest, že o loď přišel.

SALAR.: Přál bych si, aby to byl konec jeho ztrát.

SALANIO: Nech mne zavčas říci „Amen“, sice mi ďábel splete motlitbu, neboť zde přichází v podobě žida.

Vystoupí Shylock.

Nu, co, Shylocku; co nového jest mezi kupci?

SHYL.: Vy jste věděli, a nikdo tak dobře, nikdo tak dobře, jako vy, o útěku mé dcery.

SALAR.: Toť se rozumí; a já znám krejčího, jenž jí zhotovil křídla k úletu.

SALANIO: A Shylock zase ví, že byl ptáček opeřen a tak už to bývá v jejich povaze, že vylétají z hnízda.

SHYL.: Jest proto zatracena.

SALAR.: Toť jisto, může-li být ďábel jejím soudcem.

SHYL.: Mé vlastní tělo a krev se bouří!

SALANIO: Fi, stará zdechlino! – bouří se v takovém stáří?

SHYL.: Jářku, má dcera jest mé tělo a má krev.

SALAR: Mezi tělem tvým a jejím jest větší rozdíl, než mezi černým achátem a slonovinou a mezi vaší krví větší různost, než mezi vínem červeným a rýnským. Ale povězte nám, neslyšel jste, zdali utrpěl Antonio nějakou ztrátu na moři či ne?

SHYL.: Tu mám to druhé nadělení: bankrotář, marnotratník, který sotva smí vystrčiti hlavu na Rialtu; žebrák, jenž tak vyšňořen chodíval na trh. – Ať jen dbá svého zápisu. – Přezdíval mi lichvářů; – ať dbá svého zápisu. Půjčovával peníze z křesťanské lásky; – ať jen dbá svého zápisu!

SALAR.: Aj, vždyť jsem jist, že, propadne-li, masa z něho nevezmeš. Co s ním budeš dělat?

SHYL.: Vnudit ryby; nenakrmí-li nic jiného, nakrmí mou pomstu. On mne potupil, o půl milionu výdělků mne připravil, smál se mým ztrátám, ušklíbal se nad mým ziskem, pohrdal mým národem, kazil mé obchody, ochlazoval mé přátele, rozněcoval mě protivníky; – a proč? – Že jsem žid! – Což pak žid nemá očí? nemá žid rukou, ústrojův, těla úměru, smyslův, náklonností, vášní? Neživí-li se toutéž stravou, nezraněn-li touž zbraní, není-li podroben stejným neduhům, léčen stejnými prostředky, mrazen i ohříván touž zimou a týmž létem _ jako křesťan? Bodnete-li nás, zdaž nekrvácíme? – lehtáte-li nás, zdaž se nesmějem? – dáte-li nám jedu, zdaž neumíráme? – a ukřivdíte-li nám, zdaž nemáme se mstít? Když jsme jako vy ve všem ostatním, chceme vám být podobní i v tom. Ublíží-li žid křesťanu, jaká jest jeho pokora? Pomsta. – Ublíží-li křesťan židu, kam se má jeho trpělivost obrátit po příkladu křesťanském? K pomstě. – Zlobu, kteréž mne učíte, chci páchat; půjde to těžko, ale já předčím vaše návody.

Vystoupí Sloužící.

SLOUŽ.: Pánové, Antonio, můj pán, jest doma a přeje si mluvit s vámi oběma.

SALAR.: Po celém městě jsme ho hledali.

Vystoupí Tubal.

SALANIO: Zde přichází druhý z té čeládky; třetí se k nim tak hned nenajde, leda by se sám ďábel požídivštěl.

(Odejdou Salanio, Salarino a Sloužící.)

SHYL.: Nuže, Tubale! co nového z Janova? Našel's mou dceru?

TUB.: Několikrát jsem přišel tam, kde jsem o ní slyšel, ale nalézt ji nemohu.

SHYL.: Aj, tak, tak, tak! Diamant ten tam, dva tisíce dukátů mne stál ve Frankobrodě! Nikdy dřív, až teď, nepadla kletba na můj lid; já ji nikdy necítil, až teď. Dva tisíce dukátů jen v tom a jiné drahé, drahé klenoty. Chtěl bych, aby má dcera ležela mi mrtva u nohou a měla ty klenoty v uších! Chtěl bych, aby ležela na márách u mých noh s těmi dukáty v rakvi! – Žádné zvěsti o nich? Tak tak; – a nevím ani, co se utratilo pátráním. – Ztráta na ztrátu! Zloděj odnese tolik, a tolik stojí mne hledání zloděje. A žádného dostiučinění, žádné pomsty. A nikde se nehne neštěstí, jen to, co na mé plece dopadá; nikde vzdechu, krom toho, jež vydechnu já, nikde slzí, než ty, jež vypláču sám!

TUB.: Inu, také jiní lidé mají neštěstí: Antonio, jak doslechl jsem v Janově –

SHYL.: Jak, jak, jak? Neštěstí, neštěstí?

TUB.: – přišel o koráb na cestě z Tripole.

SHYL.: Bohudíky, bohudíky! Je to pravda, je to pravda?

TUB.: Mluvil jsem s několika plavci, kteří z trosek unikli.

SHYL.: Děkuji ti, dobrý Tubale. Dobrá novina, dobrá novina! Ha, ha! Kde? v Janově?

TUB.: Vaše dcera utratila v Janově, jak jsem slyšel, za jednu noc osmdesát dukátů.

SHYL.: Vrážíš dyku do mne! Co živ již neuvidím svoje zlato. Osmdesát dukátů na jedno posezení! Osmdesát dukátů!

TUB.: Sem do Benátek jelo se mnou několik Antoniových věřitelů a ti přísahají, že musí přijít na mizinu.

SHYL.: To mne velmi těší; budu ho trýznit, budu ho mučit; – to mne těší.

TUB.: Jeden z nich mi ukazoval prsten, jež dostal od vaší dcery za opici.

SHYL.: Mor na ni! Ty mne mučíš, Tubale; to byl můj tyrkys. Dala mi ho Leah ještě za svobodna. Nebyl bych ho dal za celý prales opic.

TUB.: Ale Antonio jest opravdu zničen.

SHYL.: Ba pravda, na vlas pravda. Jdi, Tubale, a zjednej mi drába; zamluv ho o čtrnáct dní napřed. Chci jeho srdce mít, když propadne, neboť nebude-li ho v Benátkách, mohu obchodovat jak chci. Jdi, jdi, Tubale, a přijď za mnou do synagogy. Jdi, dobrý Tubale; – do naší synagogy, Tubale.

(Odejdou.)

Scena 2.

Belmont. – Komnata v domě Portiině.

Vystoupí Bassanio, Portie, Gratiano, Nerissa a družina.

PORT.: Jen, prosím, sečkejte; den nebo dva

se zdržte, nežli osud zkusíte,

neb, zvolíte-li chybně, ztracena

mi vaše společnost; tož prodlete.

Cos říká mi, – však láska není to, –

že bych vás ztratit nechtěla. Sám víte,

že nenávist v ten způsob neradí.

Však, abyste mi dobře rozuměl,

a dívka pouze myslet smí, ne mluvit, –

já chtěla bych vás měsíc nebo dva

zde pozdržet, než odvážíte se

té sázky o mne. Nějak mohla bych

vás poučit, jak byste volil dobře:

však tím bych byla křivopřísežnou.

To nikdy nechci; tak se může stát,

že chybíte; – a stane-li se tak,
jste příčinou, že hříšně přát si budu,
bych byla zrušila svou přísahu.
Těch vašich očí! uhranuly mne
a rozdělily: jedna půl jest vaše
a druhá vaše, moje, říci chci;
však jest-li moje, tedy vaše též,
a protož celá náležím jen vám.
Ó žel těch časů zlých, jež vlastníka
a jeho práva dělí od sebe!
A tak, ač vaše, vaše nejsem přec. –
Nuž, nebudu-li, za to štěstěna
ať trestána jest peklem a ne já.
Až příliš dlouho mluvím; činím tak,
bych oddálila čas, jej provlekla
a prodloužila a tak zdržela
vás před volbou.

BASS.: Již volit nechte mne,
neb tak jsem jako na mučidle živ.

PORT.: Že na mučidle jste, Bassanio?
Tož přiznejte se, jaká zrada skrývá
se v lásce vaší?

BASS.: – Jenom ošklivá
ta zrada nedůvěry, budící
strach o splnění blaha lásky mé.
Tak právě moh' by žítí v přátelství
snít s ohněm, jak má láska se zradou.

PORT.: Přec bojím se, že na mučidle jen
tak mluvíte, kde lidé nuceni
jsou mluvit, ať již to cokoliv.

BASS.: Mně život příslibte a vyznám pravdu.

PORT.: Nuž, tedy vyznejte a buďte živ.

BASS.: Ba vyznat se a býti v lásce živ
jest všechn obsah mojí zpovědi.
Ó blahá muka, když můj trýznitel
mne učí odpovídat k spáse mé!
Leč, nechť svůj los již najdu u skřínek!

PORT.: Nuž, buďsi; v jedné z nich jsem uzamčena
a milujete-li, mne najdete.
Ty, Nerisso i druží, odstupte.
Ať hudba zní, když k volbě přikročí!
Tak, chybí-li, se rozplývá v hudbě
jak labuť dokoná; a porovnání
bych dovršila, moje oči budou
mu jezerem a vodním lůžkem smrti. –
Snad vyhrá; a co hudba bude pak?
Ó, budeť jako slavný polnic břesk,
když věrní poddaní se sklánějí
před vládcem nově korunovaným;
pak bude jak ty zvuky líbezné,
jež vkrádají se na úsvitu dne
v sluch sněním blaženého ženicha

a volají ho k sňatku. – Nyní jde,
ne s menším vděkem, s větší láskou však
než mladý Alcides, když osvobodil
tu žertvu panenskou, již plačící
kdys Trója vedla k mořské obludě,
já žertvou stojím zde; ti ostatní
jsou v dáli jako ženy Dardanské,
jež s uplakanou tváří vyšly ven,
by uviděly konec zápasu.
Jdi, Herakle! – tvým žitím žiju já;
a větší obava mi srdce mrazí,
jak dívám se, než tomu, kdo v boj vchází.

(Hudba mezi tím, co Bassanio hledí zamyšlen na skřínky.)

Zpěv.

Pověz, kde se láska skrývá,
v hlavě-li, či v srdci bývá?
jak se rodí, čím jest živa?
Odpověz mi, odpověz.

Zrak ji rodí, pohled pase;
láska žije, zmírá zase
v kolébce, kde houpala se –
Hlaste hranou lásky skon;
bim, bam, bim; – já houpám zvon.

SBOR: Bim, bam, bim.

BASS.: – Tak zdání zevnější můž' nejméně
se shodovati s pravou podstatou.
Svět okrasami stále mámen jest.
Kde v právu pře tak porušené, křivé,
jež, zamlouvavým hlasem líčena,
by nezastřela podlou tvářnost svou?
Kde v náboženství prokletého bludu,
ježž neposvětlí čelo střízlivé
a nedoloží z písma, skrývají
i kletost samu krásnou ozdobou?
Ba není neřesti tak pošetilé,
by jakýs odznak ctnosti nebrala
si za pokrývku. – Kolik zbabělců,
jichž srdce klamná jsou, jak schody z písku,
přec na bradách vous nosí Herakla
neb Marta mračného a v útrokách,
když prozkoumáš je, mají mléčná játra:
ti, aby strašnými se činili,
se šatí statečností výstřelky.
Viz krásu, – jak i ona kupuje
se na váhu; – a v přírodě to div,
že ti, kdož tak se zdobí nejvíce,
jsou nejlehčí. Ty zlaté kadeře,
jež na domnělé kráse v ozdobných
se krouží prstencích, a laškují
tak hravě s větrem, často bývají
dar jiné hlavy; lebka, na které
kdys vyrostly, jest dávno pohřbena.
Tak ozdoby jsou jenom ošidný,

břeh moře nad vše nebezpečného,
jsou krásný závoj, zahalující
jen sličnost indiánky; slovem jsou
jen pravda zdánlivá, jíž lestný čas
se přioděl, by nejmoudřejší zmát'.
A protož, lesklé zlato, tvrdá kdys
ty stravo Midasova, nechci tě;
ni tebe, bledý, sprostý parobe,
jenž sloužíš od člověka k člověku;
však tebe chci, ty chudé olovo,
jež více hrozíš, nežli slibuješ;
tvůj prostý zjev mi nad výmluvnost jesti;
a volím zde; – kéž vzejde z toho štěstí!

PORT. (stranou): Jak všechny jiné city přešly v dým!
vše pochybnosti s náhlým zoufalstvím,
zlá žárlivost a bázeň mrazivá! –
Ó ztiš svůj plápol, láska zářivá,
stav hojnost svou, slast mírně deštit nech;
jsem šťastna přespříliš v tvých darech všech;
své blaho umenši, sic zalknu se. –

BASS. (otvírá olověnou skříňku): Co vidím?– Obraz krásné Portie!
Kdo z polobohů přiblížil se kdy
tak přírodě? Zda hýbou se ty oči,
neb, jak se před mým zrakem vznášejí,
se zdají býti v pohybu? – Zde rty
jsou pootevřené, jež oddělil
dech nektarový; také sladká hráz
ať loučí soudruhy tak líbezny!
Zde v jejím vlasu malíř na pavouka
si pozahrál a utkal zlatou síť,
by lapal mušku, srdce, hbitěji,
než mušky v pavučinách. – Však ty oči!
jak mohl vidět, by je utvořil?
Když jedno vymaloval, zdá se mi,
že mohlo oslepit jej na obě
a samo bez blížence zůstat.
Leč jako mojí chvály podstata
zde ubližuje tomu obrazu,
jej nedoceňujíc, tak nedostih'
sám obraz svého vzoru podstaty.
Zde list: v něm obsah, souhrn mého blaha:

(Čte.)

An tě neoklamal vzhled,
šťastný los tě k volbě ved';
pravá jest, má štěstí v sled;
neždej víc a chop je hned.
Máš-li to za požehnání,
jak se štěstí k tobě sklání,
obrať se a bez váhání
polibkem svou pozdrav paní.

Toť hezký přípis. – Slečno, svolíte-li,
dám hned i беру, jak ten lístek velí.

(Políbí ji.)

Jak v závodech z dvou jeden zápasník,
an slyší potlesk, hlučný lidu křik
a mysle sám, že dobře obstál v boji,
přec hledí v pochybnostech, zmaten stojí,
zdaž tato bouře chvály jemu platí:
tak, třikrát krásná paní, tady státi
mne v pochybách, zda pravdu vidím, zříte,
než sama souhlasem vše potvrdíte.

PORT.: Done Bassanio, zde vidíte
mne státi tak, jak jsem. Ač pro sebe
tak nejsem ctižádostiva, bych přála si
být mnohem lepší, přece k vůli vám,
bych dvacetkrát se ztrojnásobnit chtěla,
být krásnější bych chtěla tisíckrát
a desettisíckrát bohatší
jen proto, abych u vás cenu měla,
tož ctnostmi, krásou, statky, přátely
nad každou cenu – Avšak souhrn všeho,
co u mne, jest jen souhrn něčeho,
co prostým slovem zveme: necvičená
a nezkušená dívka, šťastná v tom,
že dosud ještě není stará tak,
by nemohla se učit; šťastnější,
že není tupá tak, by neuměla
se učit, a nejšťastnější v tom,
duch její povolný že svěřuje
se duchu vašemu, jí byste vlád'
co její choť a vůdce, její král.
Má osoba a vše co mého jest
teď vaším stává se. – V ten ještě mžik
jsem byla paní těchto krásných síní
svých sluhů vládkyní, svou královnou;
a nyní, právě teď, ten dům, ti sluzi
a sama já jsme vaši, pane můj.
Vše odevzdávám tímto prstenem;
však jestli kdy se rozloučíte s ním,
jej ztratíte, neb dáte někomu,
to bude značit vaší lásky zmar
a mně dá podnět k trpké žalobě.

BASS.: Všech slov jste zbavila mne, paní má,
a jen mých tepen krev k vám hovoří.
Vše síly mé jsou v zmatku takovém,
jak uchvacuje zradostněný dav,
jenž vyslech' mileného knížete
řeč krásnou proslovit a stlumeně
teď hlučí; každé něco splývá v šum,
v směs ničeho, krom radosti, jež hlesá,
neb nemá jest. Však tento prsten váš
až od mého se prstu odloučí,
i život půjde s ním. Ó směle pak
jen řekněte: Bassanio jest mrtev!

NER.: Teď, pane můj a paní, na nás jest,
kdož stranou stáli jsme a viděli
svá přání zkvétat, bychom zvolali:

Zdar, štěstí, pane náš i velitelko!

GRAT.: Done Bassanio a vzácná slečno,
vše blaho přeji vám, jež sami jen
si přáti můžete, neb vím, též vy
že žádného mne zbavit nechcete.

I až pak budou vaše Vzácnosti
své věrné lásky vyměňovat slib,
tož, prosím, dovolte, bych zároveň
směl s vámi svatbu mít.

BASS.: Ze srdce rád,
jen jestli sobě ženu opatříš.

GRAT.: Dík, pane! vy jste mi ji opatřil.
Můj zrak tak bystře hledí jako váš;
vy paní viděl jste, já společnici.
Vy miloval jste, já pak mezi tím;
a švarnější jsem nebyl v tom, než vy.
Zdar váš na těchto skřínkách spočíval
a také můj, jak teď věc dopadá.
A námluvami až se upotiv
a přísahaje přísahami lásky,
až patro vyschlo mi, jsem na konec
– slib konce nemá-li, – od této krásky
slib dostal, mou že lásku oplatí,
když vaše u paní mít bude zdar.

PORT.: To pravda, Nerisso?

NER.: Má slečno, jest,
když ráčíte jen k tomu svoliti.

BASS.: A myslíte to vážně, Gratiano?

GRAT.: To vskutku, pane.

BASS.: Tedy velice
náš sňatek bude vaší svatbou poctěn.

GRAT.: Za první klouče tisíc dukátů!

NER.: Jak, – sázka?

GRAT.: Ne, tu bychom nevyhráli,
než zřídíme si vlastní posadu.
Však hle, Lorenzo se svou pohankou!
a s ním Salerio, můj starý druh.

Vystoupí Lorenzo, Jessiko, Salerio a Posel z Benátek.

BASS.: Lorenzo, budte vítán; a vy též,
Salerio, zde vůbec vítat-li
mi novost mého stavu připouští.
Vy dovolíte, drahá Portie,
bych vítal přátele a krajany.

PORT.: Já s vámi; jsou tu mile vítáni.

LOR.: Dík vašim Vzácnostem. – Já, pane, sám
jsem nehodlal vás navštívit zde,
však cestou potkal jsem Saleria,
jenž naléhal, že odíci jsem nemoh',
bych k vám jej doprovodil.

SALERIO: Ano, pane;
já prosil jej a mám své příčiny.
Signior Antonio jej doporučí.

(Podává Bassaniovi list.)

BASS.: Dřív, nežli jeho dopis otevru,
mi, prosím, povězte, jak že se má
můj dobrý přítel?

SALERIO: Není nemocen,
můj pane, leda že snad na mysli;
ni zdrav, krom, zdrav-li není na duchu.
Ten dopis objeví vám jeho stav.

GRAT.: Tu cizinku přec pozdrav, Nerisso,
a uvítej ji. Vy, Salerio,
mi ruku podejte. Co nového
jest v Benátkách? Jak má se tam
náš kupec královský, Antonio?
Vím, že se naším zdarem potěší;
jsme Jasonové zde a dobyli
jsme rouna zlatého.

SALERIO: Já bych si přál,
jen byste byli rouna dobyli,
jež ztratil on.

PORT.: V tom jeho dopisu
jest obsah neblahý, neb všechnu barvu
s Bassaniový tváře ukrádá.
Toť zemřel drahý přítel nějaký;
nic jiného tak změnit nemohlo
by statečného muže vzezření.
Jak? – hůř a hůře! – Aj, Bassanio,
jsemť vaše polovice, náleží
mi také půle všeho, co ten list
vám přináší.

BASS.: Ó, drahá Portie,
toť několik jest nejsmutnějších slov,
jež třísnila kdy papír. – Dobrá slečno,
když nejprv jsem vám vyznal lásku svou,
tu řek' jsem upřímně, vše bohatství,
co mám, že jen v mých žilách koluje:
že šlechtic jsem. – A pravdu jsem vám děl;
však přece, drahá slečno, sebe váže
tak rovna ničemu, jak shledáte,
jsem přes míru byl chlubným. Když jsem řek',
že statkem nejsem nic, já říci měl,
že chudší jsem, než nic; neb v zástavu
jsem sebe drahému dal příteli
a svého přítele jsem v zástavu
dal nepříteli nejkrutějšímu,
by zmnožil statek můj. – Zde, slečno, list;
toť samo tělo mého přítele
a každé slovo rána zející,
z níž prýští se krev jeho života.
Však, pravda-li to jest, Salerio? –
Že všechny jeho statky ztraceny?

Nic nepřiplulo domů z Tripole,
ni z Mexika a z moří anglických,
z Lisbony, Berberska a Indie?
a jediný že koráb neušel,
ni jeden, strašlivému nárazu
těch skalin lodě v trosky tříštících?

SALERIO: Ni jeden, pane můj. A mimo to
jak zdá se, kdyby peníze i měl,
by židu zaplatil, žid nevzal by jich.
Ba nikdy tvora v lidské podobě
jsem nepoznal, jenž byl by dychtiv tak
a zrovna hltav zmařit člověka.
Dnem, nocí na vévodu dotírá
a pro rušení státní svobody
chce žalovat, když odeprou mu právo.
Již dvacet kupců, sám též vévoda
a nejpřednější z našich velmožů,
mu domlouvali, ale nikdo z nich
jej nemůž' odvrátit od zlobné pře
stran propadlosti, práva, zápisu.

JES.: Když doma byla jsem, já slyšela,
jak Tubalovi zapřísahal se
a Chusovi, svým rodákům, že spíš
Antoniova chce masa dostati,
než dvacaterou hodnotu té sumy,
již jest mu dlužen; a já, pane, vím,
když zákon, moc a řád se neoprou,
že zle se bude dít s Antoniem.

PORT.: A jest to tedy drahý přítel váš,
jenž nalézá se v této nesnázi?

BASS.: Můj přítel nejdražší, muž nejvládnější,
duch nejlepší a ve své ochotě
vždy neunavný; muž, jenž vyniká
ctí starořímskou víc, než kdokoliv
zde v Itálii.

PORT.: Co jest židu dlužen?

BASS.: Dluh za mne, tři tisíce dukátů.

PORT.: Nic více? Dvakrát tolik dejte mu
a zničte zápis; ano zdvojnásobte
tu sumu, potom ztrojnásobte ji,
než aby přítel rázu takého
měl ztratit vlasu pro Bassania. –
Dřív pojdte do chrámu mne chotí zvat,
pak do Benátek za přítelem hned;
neb spočinouti podle Portie
vy nesmíte mi s duší neklidnou.
Dost zlata bude, byste dvacetkrát
tam zaplatil ten malicherný dluh;
pak sem se vraťte s věrným přítelem.
My s Nerissou zde zatím budem žít,
jak panny a jak vdovy. – Nuž, teď v chrám,
v den svatební hned odjedete sám.
Zde vítání ať přátelé jsou vaši!

tak draze koupen, jste mi ještě dražší.
Však přečtete mi dopis přítelův.

BASS. (čte): Milý Bassanio, – všechny moje koráby jsou ztraceny, věřitelé stávají se krutými, moje jmění jest na úpadku, můj zápis židovi propadlý; a poněvadž jest nemožno, abych jich zaplacením zůstal na živu, jsou všechny dluhy mezi vámi a mnou vyrovnány. Chtěl bych vás jen ještě vidět při své smrti. Nicméně učiňte, jak vám libo. Nemá-li vás vaše láska k tomu, abyste přišel, můj list vás nenuť.

PORT.: Můj milence, vše rychle obstarajte,
ať jste již na cestě!

BASS.: Když dovolujete mi odejít,
vše uspíším; však než se vrátím zas,
mne spánek nezdrží; a oddech, klid
se nesmí vloudit mezi mne a vás.

(Odejdou.)

Scena 3.

Benátky. – Ulice.

Vystoupí Shylock, Salarino, Antonio a Žalářník.

SHYL.: Dej, žalářníku, pozor na něho
a nemluv o milosti; blázen to,
jenž zdarma rozpůjčoval peníze.
Dej, žalářníku, pozor na něho.

ANT.: Slyš, dobrý Shylocku!

SHYL.: Svůj zápis chci;
nic nemluv proti mému zápisu;
já přísahal, že chci, co upsáno.
Ty zval's mne psem, než příčiny jsi měl,
nuž, jsem-li pes, mých tesáků se chraň!
Však vévoda mi zjedná právo mé.
Já divím se, ty drábe ničemný,
tvé dobrotě, že's k jeho žádosti
s ním vyšel z vězení.

ANT.: Jen, prosím, slyš.

SHYL.: Svůj zápis chci a tebe slyšet nechci;
svůj zápis chci a proto nemluv nic.
To nedám ze sebe si udělat,
bych slabý byl a usazený bloud
a vrtěl hlavou, měknul, povzdychával
a vzdal se prostředníkům křesťanským.
Již nechod' za mnou, nechci dalších řečí:
chci setrvati na svém zápisu.

(Odejde.)

SALAR.: Toť nejkrutější hafan, jaký kdy
byl mezi lidmi.

ANT.: Již ho nechte být;
dál s marnou prosbou za ním nepůjdu.
Mé bezživotí hledá; však vím proč:
já často z jeho pokut vyprostil
jsem dlužníky, když posteskli si mi,
a proto jeho zášť.

SALAR.: K té pokutě

však vévoda mu nikdy nesvolí.

ANT.: Běh práva nemůž' zdržet vévoda;
neb kdyby stenčily se výhody,
jež cizinci zde mají v Benátkách,
tím spravedlnost jeho úřadu
by utrpěla ujmu velikou;
neb zisk a obchod města našeho
jest odvislým od všechněch národů.
Již tedy pojďme; žal a ztráty mé
tak utýraly mne, že libra masa
mi stěží zbude zítra na těle
pro mého krvavého věřitele.
Pojď, žaláříku. – Dejž jen Bůh, by přišel
Bassanio se na mne podívat,
jak platím zaň; pak děj se již, co děj!

(Odejdou.)

Scena 4.

Belmont. – Komnata v domě Portiině.

Vystoupí Portie, Nerissa, Lorenzo, Jessika a Baltazar.

LOR.: Ač mluvím tak u vaší přítomnosti,
přec dovolte mi říci, paní má,
jak šlechetným a opravdovým citem
jste nadána pro božské přátelství;
což nejvíc zjevno v tom, že snášíte
tak nepřítomnost svého manžela.
Leč vědouc, komu vzdáváte tu čest,
jak ryzímu jste muži přispěla,
jak věrný druh to chotě vašeho,
vy jistě byla byste hrdější
na dílo to, než štědrost obvyklá
by kdy vás k tomu mohla pohnouti.

PORT.: Já nikdy nelitovala, cos dobrého
když učinila jsem; – tak ani teď
mi není toho žel; neb mezi druhy
již spolu obcují a tráví čas,
jichž duše nosí stejné lásky jho,
být jistě musí jakás podobnost
i v rysech, způsobech i na duchu.
I myslím tak, že ten Antonio,
jsa mého chotě přítel nejdražší,
být jistě musí jako manžel můj.
Když tomu tak, jak malá cena jest,
již dala jsem, bych vykoupila tím
své duše podobu z muk pekelných.
Leč, toť se blíží vlastní pochvale;
nic o tom dál. Teď slyšte jinou věc:
Lorenzo, vašim rukám svěřuji
zde hospodářství, správu svého domu,
než vrátí se můj choť. Ja samotna
jsem nebi dala tajný slib, že chci,
jsouc provázena pouze Nerissou,
žít v modlitbách a zbožném rozjímání,
než její muž se vrátí a můj choť.

Dvě míle odtud klášter jest a tam
chcem pomeškati. Prosím, službu tu
mi neodřekněte, již láska má
a jakás nutnost teď vám ukládá.

LOR.: Má paní, ze srdce ji přijímám
a vykonám vše milé rozkazy.

PORT.: Mé služebnictvo zná již vůli mou
a uposlechne vás a Jessiku
jak samého Bassania a mne.
A tedy s bohem; na shledanou zas!

LOR.: Ať krásné myšlenky vás provázejí
a šťastné hodiny!

JES.: Já, vzácná paní,
vám celým srdcem přeji spokojenost.

PORT.: Můj dík za vaše přání; na vzájem
vám totéž přeji. S bohem, Jessiko.

(Odejdou Jessika a Lorenzo.)

Teď, Baltazare, slyš!
Tys býval vždycky věrně spolehliv
a tak buď nyní. Vezmi tento list
a chvátej, co jen lidské síly stačí,
do Paduy a tam jej odevzdej
hned k rukám doktora, Bellaria,
- víš, mého strýce; vezmi od něho
i šat i spisy, které tobě dá,
a přines je co můžeš nejrychlejš
tam na obecný přívoz k Benátkám.
Čas netrať slovy, hled', ať jsi už pryč;
já ještě dříve budu tam, než ty.

BALT.: Již chvátám, paní má, co stačím jen.

(Odejde.)

PORT.: Pojď, Nerisso, mám něco na mysli,
co ještě nevíš; spatříme své muže
dřív, než se nadějí.

NER.: A oni nás?

PORT.: Též uvidí; leč v takém oděvu,
že budou u nás předpokládati,
co schází nám. Já vsadím se, my dvě
když za mladíky vystrojíme se,
že ze mne bude hezčí hoch z nás dvou;
já švarnějš povedu si s kordiskem
a mluvit budu jako chlapec, když
se mění v muže, zhroublým diskantem;
dva drobné krůčky hezky prodloužím
v krok mužský, budu mluvit o rvačkách,
jak vychloubavý, smělý mladý pán;
a předivných jim napovídám lží,
jak paní ctné mou lásku hledaly
a zamítnuty rozstonaly se
a zemřely; – jáť jinak nemohl;
však budu žet zas a přát si

přes všechno to, bych je byl nezabil.
A dvacet jiných takých malých lží
jim namluvím, až budou přísahat,
že školy nechal jsem již před rokem.
Mám v hlavě tisíc rozpustilých kousků
těch drzých oslíků, jež provést chci.

NER.: My tedy hochy budem dělati?

PORT.: Fi! – jaká otázka? tak někde být
zde jakýs uštěpačný vykládač!
Však pojď, svůj celý záměr povím ti,
až budem v kočáře, jenž čeká na nás
již u vrat parku; nyní jenom pil,
neb musíme dnes ujet dvacet mil.

(Odejdou.)

Scena 5.

Tamtéž. – Zahrada.

Vystoupí Launcelot a Jessika.

LAUN.: Ba pravda! neboť vězte, hříchy otcův padají na hlavy dítek; proto, ujišťuji vás, mám o vás strach. Byl jsem k vám vždycky upřímným a tak vám svěřuji svou dešperaci v této věci. Tedy buďte jen dobré mysli, neboť v pravdě, domnívám se, že jste na věky zatracena. Zbývá v tom jen jediná naděje, která vám může trochu prospěti; a to jest jen jakýsi druh pronevěrné naděje.

JES.: A jaká naděje to jest, prosím tě?

LAUN.: Inu, můžete tak částečně doufat, že nepocházíte od svého otce, že nejste dcera židova.

JES.: To by vskutku byl jakýsi druh pronevěrné naděje; tak bych byla navštívena hříchy své matky.

LAUN.: Tedy se opravdu bojím, že jste zatracena po otcí i po matce. A tak, vyhnu-li se Scylle, vašemu otcí, upadám do Charybdy, vaší matky; – dobrá, po vás je veta zde i tam.

JES.: Dojdu spasení svým manželem; on učinil mne křesťankou.

LAUN.: Jářku, tím hůře pro něho; byloť nás křesťanů i před tím právě dost; zrovna tolik, abysme mohli býti živi jeden vedle druhého. Toto předělávání na křesťany vyžene do výše ceny vepřů; a budou-li z nás všech jedlíci vepřoviny, nedostaneme za krátko kouska slaniny na pekáč ani za peníze.

Vystoupí Lorenzo.

JES.: Launcelote, řeknu to svému manželu, co jste povídal. Zde přichází.

LOR.: Budu na vás hnedle žárlivým, Launcelote, začnete-li mou ženu tak do koutků zatahovat.

JES.: Ne, o nás se nebojte, Lorenzo; jsme s Launcelotem rozkmotřeni. On mi tu z čista jasna povídá, že není pro mne spásy v nebesích, protože jsem dcera židova, a praví, že nejste spořádaný člen obce, neboť obraceje židy na křesťanství vyháníte prý do výše cenu vepřového masa.

LOR.: To si lépe u obce zodpovím, než vy obrácení té černošky; té mouřenince dostalo se od vás skutečného požehnání, Launcelote.

LAUN.: To je opravdu div, že se dala mouřeninka tak omýt; ale byla-li při tom lehčí než poctivá žena, jest nyní těžší, než jsem za to měl.

LOR.: Jak umí každý blázen slovy zahrávat! Myslím, že za krátko nejvýbornější vtíp uzná za dobré mlčet a hovor stane se chvály hodným jen u papoušků. Jdi, brachu, do domu a řekni, aby se chystali k obědu.

LAUN.: To se již stalo, pane; mají všichni žaludky.

LOR.: Můj ty bože; – jak lapáš po vtípu! – Tedy, řekni jim, aby chystali oběd.

LAUN.: To se také už stalo, pane; „prostřít“ se říká.

LOR.: Ať se tedy prostírá.

LAUN.: Já se prostírat nebudu; vím, co se na mne sluší.

LOR.: Pořád to šprýmařství za každou cenu! Což pak chceš vykramařit celou zásobu svého vtipu najednou? Prosím tě, rozuměj prosté řeči prostého muže: dojdí k svým soudruhům, řekni jim, aby prostřeli na stůl, aby nosili jídla a my že přijdeme k obědu.

LAUN.: Stůl, pane, se přinese, jídla budou prostřena a co se vašeho příchodu k obědu týče, staň se dle vaší vůle a libosti.

(Odejde.)

LOR.: Ó rozumě, jak strojená to řeč!
Ten pošetilec vštípl do paměti
si celé vojsko hříček obratných;
a mnohé bláznů znám na lepších místech,
tak vycpané jak on, jimž planý šprým
jest nad věc samu. – Jessiko, jak jest?
A nyní přec mi pověz, drahoušku,
jak líbí se ti choť Bassaniova?

JES.: Ó, nevýslovně! – Slušno bude teď,
by Don Bassanio žil rozšafně;
neb máje tolik štěstí v choti své
má na zemi již rajskou blaženost;
a neuzná-li to zde na zemi,
pak neměl by se dostat do nebe.
Dva bozi kdyby hráli v nebesích
o pozemské dvě ženy, jednou z nich
pak byla Portie, tu nádvkem
k té druhé muselo by v sázku dát
se ještě něco; neb náš chudý svět
jí nemá rovné.

LOR.: Právě takého
máš na mně muže, jako ženu on.

JES.: V tom na mé mínění se zeptejte.

LOR.: Toť hned; však napřed pojďme k obědu.

JES.: Ne, dej se chválit, dokud chuti mám.

LOR.: To, prosím, buď nám stolní zábavou;
neb ať si pak už mluvíš cokoli,
vše spolknou.

JES.: Nuže, řeknu ti, co jsi.

(Odejdou.)

JEDNÁNÍ ČTVRTÉ

Scena 1.

Benátky. – Soudní síň.

Vystoupí Vévoda, Senatoři, Antonio, Bassanio, Gratiano, Salerio a jiní.

VÉV.: Jest zde Antonio?

ANT.: Zde, k službám Vaší Milosti.

VÉV.: Jest mi tě líto; neb tvůj žalobník
jest jako kámen; bídák nelidský
a všeho slitování neschopen,

pust, prázden špetky milosrdenství.

ANT.: Já doslechl, že Vaše Milost dala
si velkou práci, aby zmírnila
to jeho nelítostné počínání;
an však tak zatvrzele na svém trvá
a po zákonu nemůž' vybavit
mne pranic z jeho záští dosahu,
má trpělivost čelí jeho vzteku;
i ozbrojen jsem s klidnou duší nést
tu zběsilost a krutost duše jeho.

VÉV.: Ať někdo žida před soud zavolá.

SALERIO: On čeká u dveří; zde přichází.

Vystoupí Shylock.

VÉV.: Dál odstupte, ať jest nám tvář v tvář. –
Svět myslí, Shylocku, a tak i já,
že tento způsob svojí zloby hnát
chceš pouze do poslední chvíle skutku;
a potom, myslí se, že osvědčíš
své milosrdenství a slitování
tím více nad podiv, čím podivnější
jest tato zdánlivá tvá ukrutnost;
a jako nyní žádáš pokutou
tu libru masa z ubohého kupce,
že nejen od zástavy upustíš,
však lidskou láskou jat a dobrotou,
i dluhu polovic mu promineš
vzhled lítostivý maje k jeho ztrátám,
jež nedávno se shrnuly mu v týl
a stačí, aby kupec královský
byl jimi shroucen, – soustrast vynutí
nad jeho stavem v prsou kovových
a v zatvrzelých srdcích z křemene,
ba v Turku urputném i Tataru,
již vychováním nenaučili
se službám jemnocitné vlídnosti.
Já čekám, žide, mírnou odpověď.

SHYL.: Již pověděl jsem Vaší Milosti,
co hodlám učinit, a přísahal jsem
při našem svatém Sabathu, že chci,
co propadlo mi právem zápisu.
To nedáte-li, padni v nebezpečí
i ústava i městské svobody.
Vy ptáte se, proč raději chci mít
tu libru mršiny, než dostati
tré tisíc dukátů; – to nezodpovím. –
Však, dejme tomu, že to rozmar můj; –
jak, stačí odpověď? – Což, když můj dům
jest krysou znepokojován a mně
se zdá deset tisíc dukátů
dát za to, že se krysa otráví?
Nuž, nedostačí tato odpověď?
Jsou lidé, kteří snésti nemohou,
když se kvičíc tlamu otvírá;

a druzí třeští, kočku spatří-li,
a jiní, huhňavé když spustí dudy,
moč neudrží; neboť dráždivost,
jsouc paní pohnutí, je ovládá
dle míry choutky své a nechutě.
Nuž tedy, abych dal vám odpověď:
jak nelze udat jistou příčinu,
proč ten rád nemá sele kvíící,
ten neškodnou a užitečnou kočku,
ten dudy kosmaté a proti vůli
se vydá neodvratné pohaně,
že drážděn sám i jiné podráždí:
tak mně vám nelze udat příčinu
– a také nechci, – kromě té, že zášť
mně v krvi usedlá a ošklivost,
již ve mně vzbuzuje Antonio,
mne pudí vésti proti němu při,
ve které ztrácím. – Stačí odpověď?

BASS.: To není odpovědí, necito,
jež omlouvala by tvou nelidskost.

SHYL.: Však nejsem povinen svou odpovědí
se tobě zalíbit.

BASS.: Což každý to,
co nemůž' milovati, zabíjí?

SHYL.: Zdaž kdo, co v zášti má, by nezabil?

BASS.: Vždyť urážka hned není nenávisť.

SHYL.: Jak? chtěl bys, aby had tě dvakrát uštknul?

ANT.: Již pomněte, že máte spor s tím židem:
tak dobře byste s břehu kázat moh',
by příboj s obvyklé své výše kles';
tak vlku domlouvat, proč zavinil,
že ovce bečí pro své jehňátko;
tak dobře zakazovat horským sosnám,
by nešuměly, neskláněly vrch,
když větry nebes jimi lomcují;
tak můžete věc hledat nejtvrdší
a obměkčiti ji, než, – co jest tvrdší? –
to srdce židovské; a proto žádám,
již nechte nabídek a dalších snah
a zkrátka, prostě, rozsudek mi dejte
a židu jeho vůli ponechte.

BASS.: Za tři tisíce dukátů zde šest.

SHYL.: A kdybys každý dukát z šesti tisíc
v šest částí rozdělil a každá část
by byla dukát, já bych nevzal jich;
přec jen bych trval na svém zápisu.

VÉV.: Jak můžeš doufat v milosrdenství,
když sám je nekonáš?

SHYL.: A jakého
se bát mám soudu, křivdy nečině?
Vy máte nakoupených otroků,

jichž užíváte jako oslů, psů
a mezků k sprostým službám robotným;
to proto, že jste si je koupili.
Což, kdybych vám tak řekl: „Pustťte je
a dejte za muže svým dědičkám?
Nač potí se pod svými břemeny?
Ať jejich lůžka měkce ustelou
se jako vaše, jejich jazykům
ať zalahodí vaše potrava.“ –
Vy řeknete: „Ti otroci jsou naši.“
A rovněž tak vám odpovídám já:
Ta libra masa, již chci od něho,
je draze koupena; jest má a chci ji.
Když odepřete, fi, na zákon váš!
pak není moci v právech benátských.
Chci rozsudek; nuž, dostanu-li ho?

VÉV.: Po právu svém soud mohu odročit,
než dostaví se dnes Bellario,
tož doktor učený, ježž obeslal jsem,
by rozhod' v této při.

SALERIO: Můj pane, venku
jest posel s listy doktorovými;
teď přišel z Paduy.

VÉV.: Ty dopisy
nám přineste a zavolejte posla.

BASS.: Jen ještě odvahu, Antonio!
a hlavu vzhůru, muži! – dostaneť
ten žid mé maso, krev a kosti, vše,
než za mne krůpěj krve vycedíš.

ANT.: Jsem zchuravělý beran ve stádě
a k smrti nejzralejší. Nejslabší
druh plodu k zemi padá nejdříve;
tak já; – Bassanio, vám nelze činit
nic lepšího, než na živu být dál
a napsati mi nápis náhrobní.

Vystoupí Nerissa, přestrojena za právního písaře.

VÉV.: Jste z Paduy a od Bellaria?

NER.: Tak jest, můj vévodo. – Bellario
Milosti Vaší pozdrav vzkazuje.

(Odevzdá list.)

BASS.: Nač brousíš ten svůj nůž tak dychtivě?

SHYL.: Bych propadlou si vyříz' pokutu
tam z toho bankrotáře.

GRAT.: O svůj podšev
si, žide urputný, nůž nenabrousíš,
jak o svou duši; ale žádný kov,
ba ani popravčího sekyra
ni z polovice nezostří se tak,
jak břitká jest ta tvoje nenávist.
Či žádná prosba tebe neprotkne?

SHYL.: Ne, žádná, na kterou tvůj stačí vtip.

GRAT.: Buď zatracen, ty neukrotný pse!
a ty že's živ, buď právo žalováno.
Ty skoro moji víru otřásáš;
a myslit začínám s Pythagorem,
že duše zvířecí se stěhují
do lidských trupů: hafanský tvůj duch
žeť vlka ovládal, jenž oběšen
pro vraždu lidí; – zrovna s šibenice
ta jeho podlá duše odlétla
a jak jsi ležel v hříšné matce své
se v tebe přelila; neb tvoje chtíče
jsou vlčí, dravé, lačné, krvavé.

SHYL.: Než odzuříš mi pečeť s úpisu,
jen vlastním plicím škodíš, křiče tak.
Svůj rozum sprav si, dobrý jinochu,
sic na dobro se v trosky rozpadne.
Já stojím tady jen o právo své.

VÉV.: Ten list Bellariův našemu soudu
zde vřele doporučí mladého
a učeného doktora. – Kde jest?

NER.: On nedaleko čeká na odpověď,
zda předpustíte jej.

VÉV.: Ze srdce rád.
Ať tři neb čtyři dojdou pro něho
a dvorně uvedou jej do síně.
Soud zatím poslyš list Bellariův.

SOUDNÍ PÍSAŘ (čte): Vaší Milosti buď vědomo, že obdržel jsem psaní Vaše, jsa velmi nemocen; ale v té chvíli, co přišel Váš posel, meškal u mne přátelskou návštěvou mladý doktor římský, jménem Baltazar. Seznámil jsem ho se spornou věcí mezi židem a kupcem Antoniem; probrali jsme spolu mnoho knih a on vyslechnuv moje mínění a doplniv je svou vlastní učeností, – jejíž obsáhlosti se nemohu dosti vynachváliti, – přichází k mé prosbě, aby splnil žádost Vaší Milosti na místě mém. Prosím Vás, aby se mu pro nedostatek let neodepřelo uctivé vážnosti, neboť neviděl jsem tak mladistvého těla s tak dospělou hlavou. Ponechávám jej Vašemu laskavému přijetí, a jeho osvědčení se zajisté ještě lépe ospravedlní jeho doporučení.

VÉV.: To psal nám učený Bellario;
a zde, jak domnívám se, přichází
ten mladý doktor.

Vystoupí Portie přestrojená za Baltazara.

Podejte mi ruku.
Vy přicházíte od Bellaria?

PORT.: Tak, pane, jest.

VÉV.: Jste vítán; sedněte.
Jest vám již předmět toho sporu znám,
jenž líčen dnes před tímto soudním dvorem?

PORT.: Jsem dokonale o tom poučen.
Kdo kupec jest, kdo žid?

VÉV.: Antonio
a starý Shylocku, blíž předstupte.

PORT.: Jest vaše jméno Shylock?

SHYL.: Shylock jest

mé jméno.

PORT.: Pře, již tady vedete,
jest divné povahy, však správná tak,
že zákon benátský vám nemůže
nic bránit v tom, jak postupujete.
(K Antoniovi.) A vy stojíte v jeho půhonu?
či nestojíte?

ANT.: Tak; jak říká on.

PORT.: A uznáváte zápis?

ANT.: Uznávám.

PORT.: Žid musí tedy milosrdným být.

SHYL.: Co nutí mne, že musím? – to mi rcete.

PORT.: Dar milosti se nevynucuje;
ta sprchá jako nebes mírný déšť
v dol pozemský; jest dvakrát žehnána,
i tomu žehnajíc, kdo dává ji,
i tomu, kdo ji bere; nejmocnější
jest u nejmocnějších a na trůnu
líp sluší mocnáři, než koruna.
Jest žezlo odznak moci dočasné
a úcty, velebnosti přívlastkem,
v němž postrach tkví a bázeň před králi;
však milost moci žezla stojí výš;
trůn její v srdcích králův utvrzen
a příznakem jest Boha samého;
a Bohu nejpodobnější jest zemská moc,
když právo milostí se zmírňuje.
A proto, žide, třeba ve své při
jsi hledal spravedlnost, považ přec,
že po spravedlnosti nikdo z nás
by spásy nedošel. – My modlíme
se o milost a tatáž modlitba
nás učí konat skutky milosti. –
Já mluvil tak, bych zmírnil spravedlnost
tvé žaloby, neb setrváš-li na ní,
benátský přísný soud své rozhodnutí
dát musí proti tomu kupci zde.

SHYL.: Mé skutky na mou hlavu! Právo chci
a trest a pokutu dle zápisu.

PORT.: Což nemůže tu sumu zaplatit?

BASS.: Zde před soudem ji dávám za něho,
ba dvakrát tolik; nestačí-li to,
chci ručit, dluh že splatím desetkrát,
to pod ztrátou svých rukou, hlavy, srdce.
Když nedostačí to, jest na jevu,
že zloba překonává pravdu samu.
Jen jednou, prosím, zákon nakloňte
k své moci, malou křivdu učiňte
pro velké právo, by ten krutý ďábel
své vůle nedošel.

PORT.: To nesmí být;

neb žádné pravomoci v Benátkách
řád utvrzený nelze proměnit.
Zlý příklad tím by v budoucnost se dal
a mnohá vada po tom příkladu
by vetřela se v stát; to nemůž' být.

SHYL.: Toť soudí Daniel! – sám Daniel!
Ó moudrý, mladý soudce, jak tě ctím!

PORT.: Ten zápis dovolu mi prohlednout.

SHYL.: Zde jest, můj ctěný doktore, zde jest!

PORT.: Těch peněz třikrát tolik, Shylocku, se tobě podává.

SHYL.: Já přísahal,
já přísahal, mám v nebi přísahu.
Mám duši stížit křivou přísahou?
Ne, ne, za celé Benátky.

PORT.: Tož tedy
jest zápis propadlý a zákonně
žid smí si libru masa vyříznout,
co jen chce nejbliž srdce kupcova.
Buď milosrden, vezmi trojnásob
svůj dluh a nech mne zápis roztrhnout.

SHYL.: Až bude zaplacen, jak psáno jest.
Jeť patrno, jste velmi vzácný soudce;
vy znáte zákony a výklad váš
byl z míry správný; tedy vyzývám
vás po zákonu, jehož záslužným
jste sloupem, byste přešel k výroku.
Při duši své vám tady přísahám,
že není moci v lidském jazyku
mne změnit; – trvám na svém zápisu.

ANT.: Co nejsnažněji prosím soud, by dal
svůj rozsudek.

PORT.: Ten zní: Již musíte
svá prsa připravit pro jeho nůž.

SHYL.: Ó čacký soudce! Vzácný jinochu!

PORT.: Neb úmysl a účel zákona
se plně shoduje s tou pokutou,
jež podle zápisu jest propadlá.

SHYL.: Toť tak! – Ó moudrý, spravedlivý soudce!
jak mnohem starší jsi, než vypadáš!

PORT.: Svá prsa tedy rozhalte.

SHYL.: Aj, prsa!
tak zápis dí, zda pravda, čacký soudce?
A „nejbliž u srdce“ toť do slova.

PORT.: Tak jest. Jsou váhy zde, by mohlo se
to maso zvážít?

SHYL.: Mám je pohotově.

PORT.: A na svůj peníz dejte, Shylocku,
sem také ranhojiče zavolat,

by nezakrvácel se do smrti.

SHYL.: Jest tak to uvedeno v zápisu?

PORT.: Ne výslovně; co na tom však. Jest dobře, když z pouhé lidskosti to učiníte.

SHYL.: To najít nemohu; – nic v zápisu!

PORT.: Vy, kupče, chcete ještě něco říci?

ANT.: Jen málo; hotov jsem a obrněn.

Svou ruku dejte mi, Bassanio;
a budte s bohem. Toho neželte,
že tento los mne pro vás postihnul;
neb osud laskavějším jeví se,
než mívá ve zvyku. On dopouští,
by ubožák své přežil bohatství
a zrakem vpadlým, čelem vrásčitým
tvář ve tvář hleděl nuzné starobě. –

Té dlouho vlekoucí se pokuty
a bídy takové mne ušetřil.
Své vzácné ženě vyříd' pozdrav můj,
rci, jaký konec měl Antonio,
rci, jak jsem tě měl rád, a vlídné slovo
měj o mně po smrti. A povídku
až dopovídáš jí, ať soudí, zdaž
Bassanio kdys nebyl milován.
Jen toho žel, že ztrácíš přítele;
a on, že dluh tvůj splácí, neželí;
neb řízne-li jen žid dost hluboko,
hned zaplatím jej celým srdcem svým.

BASS.: Antonio, jsem ženě zasnouben,
jež jest mi drahá, jako život sám;
však život můj, má žena, celý svět
mi tolik neváží, co život tvůj;
vše rád bych ztratil, obětoval vše
zde tomu ďáblu, bych tě vyprostil.

PORT.: Dík malý by vám vzdala vaše choť
jsouc tady přítomna a slyšíc to.

GRAT.: Mám ženu, kterou v pravdě miluji,
chtěl bych, aby byla v nebesích
a prosila tam bytost nějakou,
by změnila tu psinu židovskou.

NER.: Jest dobře, za jejími zády jen
že takto mluvíte, sic přání to
by mohlo porušit vám v domě mír.

SHYL. (stranou): Těch mužů křesťanských! – Já dceru mám;
kéž někdo z kmene Barrabášova
byl spíše její manžel, nežli křesťan! –
Čas maříme. Již, prosím, k orteli.

PORT.: Jest libra masa z toho kupce tvá;
soud povoluje, zákon ti ji dává.

SHYL.: Ó spravedlivý soudce!

PORT.: A z jeho prsou maso vyřízneš;

tak zákon svoluje, soud uznává.

SHYL.: Ó nejmoudřejší soudce! Toť přec nález!
Pojď, přihotov se!

PORT.: Trochu posečkej;
jest ještě něco. – Zápis nedává
ti jeho krve – ani krůpěje!
jeť výslovně tu psáno: „libra masa“.
Nuž, měj, co psáno, vezmi libru masa;
leč když, je řezaje, v tom vycedíš
jen jednu krůpěj krve křesťanské,
tvé pozemky a zboží případnou
benátským právem obci benátské.

GRAT.: Ó spravedlivý soudce! – Žide, slyš!
Ó moudrý soudce!

SHYL.: Jest to zákonem?

PORT.: Sám nahledneš v to ustanovení;
a naléhaje na spravedlnost,
buď bezpečen, že spravedlnosti
se dostane ti víc, než sobě přeješ.

GRAT.: Ó moudrý soudce! – Žide; – moudrý soudce!

SHYL.: Já tedy přijímám tu nabídku;
můj zápis trojnásobně vyplatte
a pusťte křesťana.

BASS.: Zde peníze.

PORT.: Jen zvolna! Žid své právo dostane;
jen zvolna, žádný spěch! – má obdržet
svou pokutu, však praničeho víc.

GRAT.: Ó žide, – spravedlivý, moudrý soudce!

PORT.: Již tedy si to maso vyřízni;
leč krve neprolij a nevykroj
ni víc, ni méně, nežli právě libru;
neb víc-li nebo méně vyřízneš
než přesnou libru, byť jen o tolik,
co miskou zlehčí nebo přetíží
jen o dvacátý dílec kventlíku,
ba o vlas-li se uhne vahadlo,
tož zemřeš a tvé statky propadnou.

GRAT.: Toť druhý Daniel; sám Daniel!
Teď, nevěřče, tě držím za kyčel.

PORT.: Proč váhá žid? – svou pokutu si vezmi.

SHYL.: Můj dluh mi splatíte jen a žít mne nechte.

BASS.: Mám pro tebe jej pohotově. Zde –

PORT.: On před soudem jej nechtěl přijati;
jen spravedlnost měj dle zápisu.

GRAT.: Řku Daniel, ba druhý Daniel!
dík, že's mne tomu slovu naučil.

SHYL.: Ni vlastních peněz nemám dostati?

PORT.: Nic nedostaneš, než svou pokutu

a vezmeš ji na vlastní nebezpečí.

SHYL.: Sám ďábel mu ji tedy požehnej!
dál neodpovídám.

PORT.: Jen počkej, žide;
i jinak ještě právo drží tě.
Jest psáno v zákonníku benátském:
„Když cizinec jest řádně usvědčen,
že přímo ukládal, neb nepřímo
o bezživotí kéhos měšťana,
ta strana, na kterou to osnuje,
půl jeho majetnosti zabere;
půl druhá patří státní pokladně
a život vinníkův pak závisí
jen na milosti sama vévody
všem proti hlasům.“ – V stavu takém ty
se nalézáš, neb jesti patrně
pře zjevným průběhem, že nepřímo
a také přímo obžalovaný
byl tebou na životě ohrožen
a tak jsi nebezpečí propadl,
jak dřív jsem vytknul. Protož na kolena!
a o slitování pros vévodu.

GRAT.: Pros, abys mohl sám se oběsit;
leč, an tvůj statek obci propadnul,
již nezbylo ti na provaz a stát
tě musí věšet na své útraty.

VÉV.: Bys poznal našich myslí rozdílnost,
dřív daruji ti život, než oň prosíš.
Půl tvého statku měj Antonio
a druhá půle státu připadne;
což, chovat-li se budeš pokorně,
lze změnit v peněžitou pokutu.

PORT.: Tak jest, však jen co státu týče se
a ne Antonia.

SHYL.: Ne, život můj
a vše si vezměte; ten nedarujte. –
Vy běřete můj dům, berouce sloup,
jenž můj dům drží; život běřete,
když to mi odjímáte, čím jsem živ.

PORT.: A jakou milost vy, Antonio,
mu poskytnete?

GRAT.: Zdarma oprátku
jen, pro bůh, pranic víc.

ANT.: Když ráčí tak
můj vévoda a celý soudní dvůr,
by za půl svého statku propadl
jen pokutou, já budu spokojen,
když druhou půl mi k spravování dá,
bych, žid až umře, tomu odevzdal
ji šlechtici, jenž unes' jeho dceru.
Dvě věci však si ještě vyhradím:
by za tu přízeň hned se pokřtit dal,

a druhou, aby tady před soudem
dal upsat darovacím odkazem,
že vše, co jeho bude při smrti,
zeť jeho dostane a jeho dceř.

VÉV.: Tak musí učinit, sic odvolám
tu milost, již jsem právě udělil.

PORT.: Jsi, žide, spokojen? Co tomu říkáš?

SHYL.: Jsem spokojen.

PORT.: Vy, písaři, ten odkaz napište.

SHYL.: Již, prosím, dovolte mi odejít;
mně není dobře; pošlete ten list
mi k podpisu.

VÉV.: Jdi; ale učiň tak!

GRAT.: A při křtu budeš mít kmotry dva.
Já kdybych soudcem byl, o deset víc
bys dostal jich a ti by dovedli
tě pod čekan, ne ke křtitelnici.

(Odejde Shylock.)

VÉV.: Ted', pane, zvu vás k sobě k obědu.

PORT.: Mé díky, Milosti, však odpustěte;
dnes na noc musím ještě do Paduy
a nutno, abych vypravil se hned.

VÉV.: Mně líto jest, že času nemáte. –
Antonio, vy tomu pánovi
se odvděčte, neb tuším, velmi jste
mu k díkům zavázán.

(Odejde Vévoda, Senatoři a družina.)

BASS.: Můj pane ctný,
já a můj přítel vaší moudrostí
jsme sprostěni dnes těžké pokuty;
tož ony tři tisíce dukátů,
jež tomu židu dluhovali jsme,
zde vezměte za snahu laskavou.

ANT.: A nad to láskou svou a službami
jsme dál vám zavázáni na věky.

PORT.: Ten dobře zaplacen, kdo spokojen;
a já, vás vyprostiv, jsem spokojen,
a tím se vidím dobře placena;
mzdy lepší nikdy jsem si nežádal.
Až znov se uvidíme, znejte mne;
vše dobré přeji vám a buďte s bohem.

BASS.: Přec, drahý pane, musím doléhat;
cos na památku od nás vezměte,
ne jako mzdu, však holdem povinným.
Dvě věci, prosím vás, mi povolte:
že neodepřete a odpustíte.

PORT.: Vy příliš nutkáte; – tož povolím.
(K Antoniově.) Svě rukavice dejte mi a chci
je nosit k vůli vám.

(K Bassaniovì.) A z lásky k vám
chci vzít tento prsten. Ruky své
jen neoddalujte; já nechci víc
a to mi z lásky neodepřete.

BASS.: Ten prsten, dobrý pane, třetka jest!
a vskutku ostýchám se vám ji dát.

PORT.: Já nechci ničeho, než právě to;
a teď bych vskutku měl ten prsten rád.

BASS.: Víc na něm záleží, než na ceně;
dám nejdražší vám prsten v Benátkách
a svoláním dám ho vyhledat;
jen tento, prosím vás, mi darujte.

PORT.: Jste pane, vidím, štědrý v nabídkách;
neb napřed učil jste mne žebrati
a nyní, jak se zdá, mne učíte,
jak má se odpovídat žebráku.

BASS.: Ten prsten, pane, od své ženy mám
a když mi na prst navlékala jej,
já slíbit musel, že ho neprodám
a nedám nikomu a neztratím.

PORT.: Tou výmluvou si mnohý člověk již
svých darův ušetřil. Nuž, není-li
choť vaše šílená a zví-li, jak
jsem zasloužil si toho prstenu
přec navždy hněvati se nebude,
že jste mi prsten dal. – Nuž, pokoj s vámi!

(Odejde Portie a Nerissa.)

ANT.: Bassanio, ten prsten dejte mu;
ať jeho zásluha a láska má
jsou protiváhou vůle vaší choti.

BASS.: Jdi, Gratiano, běž a dohoň jej;
ten prsten dej mu; a pak, možno-li,
k Antoniovi domů přiveď jej. –
Jen rychle spěš!

(Odejde Gratiano.)

Hned pojďme domů k vám
a zítra časně ráno k Belmontu
jak letem jedem spolu. – Pojďme již.

(Odejdou.)

Scena 2.

Tamtéž. – Ulice.

Vystoupí Portie a Nerissa.

PORT.: Jdi, doptej se, kde bydlí žid, a dej
ten list mu k podpisu; hned na večer
zas odjedem a budem doma dřív
o celý den, než naši manželé.
Ten list Lorenzo vděčně uvítá.

Vystoupí Gratiano.

GRAT.: Přec, vzácný pane, jsem vás dohonil.
Věc rozmysliv si, Don Bassanio
vám prsten posílá a prosí vás,
dnes abyste jej poctil u stolu.

PORT.: To nemůž' být; však prsten přijímám
co nejvděčněji; a to laskavě
mu vyřidte. Dál prosím, ukažte
dům Shylockův zde tomu mladíku.

GRAT.: To velmi rád.

NER.: Jen ještě slovo, pane –
(Stranou k Portti.) Já pokusím se, abych dostala
též prsten svého muže; přísahat
mi musel, že jej navždy podrží.

PORT. (stranou k Nerisse.): Ba ručím za to, že jej dostaneš.
To bude nějakého přísahání,
že mužům darovali prsteny;
však smělým pohledem a přísaháním
je překonáme. (Nahlas.) Jdi a pospěš si;
víš, kde tě očekávám.

NER.: Dobrý pane,
již pojďte, ukažte mi židův dům.

(Odejdou.)

JEDNÁNÍ PÁTÉ

Scena 1.

Belmont. – Před domem Portiiným.

Vystoupí Lorenzo a Jessika.

LOR.: Jak jasně svítí měsíc! v takou noc,
když libý větřík něžně líbal stromy
a ony neševelily, v noc takovou
na Trojské valy stoupal Troillus,
by k řeckým stanům duši vyvzdychal,
kde spala Cressida.

JES.: V noc takovou
šla Thisbe v strachu, rosu stírajíc,
a spatřila stín lva dřív nežli jej,
a prchla zlekána.

LOR.: V noc takovou
v své ruce haluz vrby smuteční,
na pustém břehu mořském stála Dido,
v dál kynouc milenci, by do Carthaga
se opět navrátil.

JES.: V noc takovou
Medea čarodějně byliny
si trhala, jež starci Aesonovi
zas mladost vrátily.

LOR.: V noc takovou
od bohatého žida Jessika
se tajně odkradla a s lehkovážným
svým milencem utekla z Benátek

až někam k Belmontu.

JES.: V noc takovou
mladý Lorenzo přísahal jí lásku,
jí ukrádaje duši mnohým slibem,
a žádným pravdivým.

LOR.: V noc takovou
ta hezká Jessika, jak malý diblík,
teď pomlouvala svého milence
a on jí odpustil.

JES.: Já chtěla bych
tu přenocovat, kdyby nikdo nešel;
však pozor, – mužské kroky doslýchám.

Vystoupí Stefano.

LOR.: Kdo přichází tak rychle nočním tichem?

STEF.: Váš přítel.

LOR.: Přítel! Jaký jest to přítel?
A vaše jméno, prosím, příteli?

STEF.: Stefano jest mé jméno, zprávu nesu,
že moje paní před svítáním již
zde bude v Belmontu. – Po Božích mukách
teď obchází a klečíc modlí se
o šťastné manželství.

LOR.: Kdo provází ji?

STEF.: Jen zbožný poustevník a její družka.
Však povězte mi, vrátil se můj pán?

LOR.: Ne, aniž jsme co o něm slyšeli.
Však, Jessiko, teď pojďme do domu,
by, jak se sluší, čestné uvítání
se uchystalo zdejší velitelce.

Vystoupí Launcelot.

LAUN.: Hola! Hola! He, ha, ho! Hola! Hola!

LOR.: Kdo to?

LAUN.: Hola! Neviděli jste pana Lorenza? – Pane Lorenzo, hola, hola!

LOR.: Nech toho holikání, člověče.
Zde!

LAUN.: Hola! kde? kde?

LOR.: Zde!

LAUN.: Řekněte mu, že přišel posel od mého pána s plnou kabelou dobrých novin. Můj pán zde bude ještě přede dnem.

(Odejde.)

LOR.: Pojď, milená, chcem v domě na ně čekat.
A přec, nač tam? – proč nyní domů jít?
Stefano, prosím, v domě oznamte,
že vaše velitelka přichází;
a vaše hudebníky pošlete
pod širé nebe ven. –

(Odejde Stefano.)

Jak unyle
spí záře měsíčná na tomto svahu!
Zde posadíme se a necháme
se zvuky hudby vkrádati v náš sluch.
Ta konejšivá tišina a noc
jsou klávesami sladké harmonie. –
Sed', Jessiko. – Hle, jak ta nebes bář
jest hustě vykládána paténami
ze zlata stkvoucího. Z těch kruhů tam,
jež vidíš, toho nejmenšího není,
jenž v kolotu jak anděl nezpívá
sbor cherubinů zraků mladistvých
vždy provázeje. Taká harmonie
jest v nesmrtelných duších; dokud však
ten pomíjející šat blátivý
ji hmotou tlumí, nemůžem ji slyšet.

Vystoupí Hudebníci.

Jen sem! a hymnou zbudte Dianu!
Ať zvuky nejlíbější vnikají
v sluch vaší paní. Domů volejte
ji hudbou.

(Hudba.)

JES.: Nikdy nejsem veselá,
když slyším hudbu ladně znějící.

LOR.: To tím, že s celou duší posloucháš. –
Viz divoké a skotačivé stádo,
neb mladých, nezrocených hříbat dav,
jak skáčou, bučí, řehčí hlasitě,
jak již to mají v horké krvi své:
když slechnou zatroubení polnice,
neb hudby zvuk se jejich uší tkne,
tu spatříš, jak se rázem zastaví
a divý zrak se v mírný pohled změní
tou sladkou mocí hudby. Protož básník
si zobrazil, že pohnul Orfeus
strom, kámen, vody; neboť není nic
tak tupé, tvrdé, ani zuřivé,
by neměnilo hudbou na chvíli
svou povahu. – Kdo nemá hudby v sobě
a není dojat libým souzvukem,
jest schopen zrady, lsti a loupeže;
vzruch jeho duše těžký jest jak noc
a city temny jako Erebus.
Ať nikdo takým lidem nevěří.
Slyš hudbu.

Vystoupí Portie a Nerissa.

PORT.: To světlo tam v mém sále plápolá.
Jak daleko ta malá svíce září!
Tak svítí v hříšném světě dobrý čin.

NER.: Když měsíc byl, my svíce neviděli.

PORT.: Tak větší záře menší zastíní.

V svém lesku náměstek jest jako král,
než král se blíží; potom jeho sláva
se vlévá jako vnitrozemní tok
do velkých vodních proudů. – Hudba! slyš!

NER.: Toť, paní, vaše hudba domácí.

PORT.: Vše dobré měříme jen okolnostmi:
mně zdá se teď, že sladčej' zní než za dne.

NER.: Ta tichost, paní, dává jí tu moc.

PORT.: Tak pěkně jako skřivan zpívá vrána,
když neposloucháni; a zdá se mi,
že, kdyby slavík za dne kloktal,
když každá husa kejhá, nebyl by
jmín lepším zpěvákem, než střízlík jest.
Jak mnoho věcí pouze obdobou
se k svojí správné chvále povznáší
a k pravé dokonalosti! – Však tiše, hle!
tam luna dříme s Endimionem
a nechce, aby ji kdo probudil.

(Hudba umlkne.)

LOR.: Toť, nemýlím-li se, hlas Portiin.

PORT.: Jak slepec kukačku po špatném hlase
mne poznává.

LOR.: Ctná paní, vítejte!

PORT.: My modlily se o blaho svých mužů,
jimž, bohdá, naše zbožnost prospěje.
Jsou doma již?

LOR.: Ne, paní, dosud nejsou;
však před nimi již posel ohlásil,
že přicházejí.

PORT.: Vejdi, Nerisso,
a přikaž sloužícím, by ničeho
o našem bytí z domu neřekli;
vy též, Lorenzo; Jessiko, vy též.

(Zatroubí roh.)

LOR.: Váš muž se blíží; slyším jeho roh;
my nežvatláme, paní, nebojte se.

PORT.: Ta noc, jak se mi zdá, jen churavé
jest světlo denní, o něco jenbledší;
toť den, jak slunce když je zastřeno.

Vystoupí Bassanio, Antonio, Gratiano a jejich družina.

BASS.: Den měli bychom jako protinožci,
když slunce zašlo, vy pak vyšla jste.

PORT.: Ať světlem svým vám ulehčuji den,
však nejsouc lehká; neboť lehká žena
vždy muže činí těžkomyslným;
a nikdy nebuď tak, Bassanio,
mou vinou. Ale Bůh to všechno sprav!
Jste doma vítán, choti.

BASS.: Děkuji.

Zde uvítejte mého přítele.

To jest ten muž, to jest Antonio,
jenž si mne zavázal tak bezměrně.

PORT.: Vy byste měl být v každém ohledu
mu velmi zavázán, neb vím,
on těžce zavázán byl k vůli vám.

ANT.: Nic více, než mi dobře splaceno.

PORT.: Jste, pane, vítán u nás; musí se
to jinak nežli slovy dokázat;
tož dost těch zdvořilostí mluvených.

GRAT. (k Nerisse): Tam při tom měsíci vám přísahám,
že křivdíte mi, ano, opravdu,
já dal jej toho soudce písaři;
když, drahá, vám to činí taký žal,
kéž eunuch byl, jemuž jsem ho dal!

PORT.: Jak, hádka! A tak brzo již? Co jest?

GRAT.: O zlatý kroužek, bídný prstýnek,
jejž dala mi a na němž vyryto,
co platí všemu světu jako verš,
jejž na nožíky brousí nožíři:
„Ó miluj mne a neopouštěj mne.“

NER.: Jak, o nápisu mluvíte a ceně?
Vy přísahat jste, když jsem vám jej dala,
že budete jej nosit do smrti,
ba že i v hrobě s vámi ležet má.
Byť pro mne ne, pro velké přísahy
jste prsten šetrně měl zachovat.
Že soudcovu jste písaři jej dal!
Bůh soudcem mým, že nikdy písař ten
ni chloupku nebude mít na bradě.

GRAT.: On bude, až jen mužem stane se.

NER.: Aj, – stane-li se někdy z ženy muž.

GRAT.: Při této ruce! mladík dostal jej;
jen také klouče, malý, scvrklý kluk,
ne větší tebe, soudcův písařík,
kluk štěbeta, jenž za mzdu žádal jej;
a srdce nedalo mi odepřít.

PORT.: Chci mluvit přímo: ano, pokárání
jste zasluhoval, že jste lehko tak
se loučil s prvním darem ženy své,
to věcí, která byla s přísahou
vám na prst kladena a kterouž byl
slib věrnosti vám k tělu přikoval.
Já prsten dala svému milenci
a přísahat jej nechala, že nikdy
se nerozloučí s ním. Hle, stojí zde
a přísahati chci, že nechtěl by
se vzdáti ho a s prstu stáhnout jej
za veškerého světa bohatství.
Ba, Gratiano, věru dáváte

své ženě k žalu krutou příčinu.
Mně tak se státi, přijdu o rozum.

BASS. (stranou): Ba nejlíp teď si utít levici
a přísahati, že jsem ztratil ji,
ten prsten háje.

GRAT.: Don Bassanio
svůj prsten soudci dal, jenž o něj žádal
a do opravdy si ho zasloužil;
a pak ten skrček, soudcův písařík,
jenž při psaní též trochu práce měl,
můj sobě vyprosil. – A pán i sluha
nic nechtěli, než ty dva prsteny.

PORT.: A jaký prsten, choti, jste mu dal?
ten, doufám, ne, jež ode mne jste dostal. –

BASS.: Lež kdybych uměl k vině připojit,
já zapřel bych to; ale vidíte,
můj prst že nemá prstenu; jest pryč.

PORT.: Tak věry prázdno vaše klamné srdce.
Ať nebe svědkem, že mne vaše lože
dřív nespátří, než prsten uvidím.

NER.: Též vaše dříve neuvidí mne,
než spatřím svůj.

BASS.: Ó dobrá Portie,
jen vědouc, komu jsem ten prsten dal,
a vědouc, za koho jsem prsten dal
a chápajíc, zač jsem ten prsten dal
a jak jsem přetěžce se loučil s ním,
když nic vzít nechtělo se, než ten prsten,
vy zmírnila byste svůj velký hněv.

PORT.: Vy kdybyste byl moc znal prstenu,
neb z pola cenu té, jež prsten dala,
neb vlastní čest, jež tkvěla v prstenu,
vy nebyl byste zřek' se prstenu.
Neb kdybyste se byl chtěl brániti
jen trochu horlivě, kde v světě muž
tak nerozumný a tak neskromný,
by žádal věc, jež svatou památkou?
Však Nerissa již naučila mne,
co věřit mám: chci na to umřítí,
že kterás žena prsten dostala.

BASS.: Ne, choti, na mou čest a duši mou
jej nemá žena, ale doktor ctný,
jenž odmít' tři tisíce dukátů,
a žádal prsten; já to odepřel
a odejít jej nechal v nelibosti.
A byl to ten, jenž život zachránil
zde mému nejdražšímu příteli.
Co, drahá paní, mám vám říci dál?
Já nutně musel prsten poslat za ním,
neb nutkal k tomu stud i zdvořilost
a čest má nechtěla se poskvřnit
tím nevděkem. – Již tedy odpusťte,

má dobrá choti, neboť, při svatých
těch světlech noci, myslím, že vy sama
tam jsou, mne byla byste prosila,
bych dal ten prsten ctnému doktoru.

PORT.: Ten doktor ať mi nikdy nepřijde
blíž k mému domu; neb, an dostal skvost,
jež milovala jsem a který vy
jste přísahal mně k vůli zachovat,
já chci být zrovna štedrá tak jak vy;
nic neodepru mu, co mého jest,
ni tělo své, ni lože svého muže.
A poznám jej, tím zcela jista jsem;
ať ani noc mi z domu nespíte!
jak Argus střežte mne; když nebudete
a necháte mne samu, na mou čest,
jež dosud jest ctí mou, já dopustím,
by tento doktor sdílel lože mé.

NER.: A moje písař; tedy dobrý pozor,
ať sama jen se nikdy nestřežím!

GRAT.: Jak libo vám; však ať se lapit nedá,
sic, chytanu-li ho, jeho péru běda!

ANT.: Já nešťastný jsem původ sporů těch.

PORT.: To nermuť vás; jste přece vítán zde.

BASS.: Tu nutnou vinu odpust', Portie;
a před mnohými těmi přáteli
ti přísahám při krásných očích tvých,
v nichž vidím sebe sám –

PORT.: Jen slyšte to!
v mých obou očích dvakrát vidí se,
to v každém oku jednou; přísaháte
na dvojpodobnou vaši osobu;
a toť mi přece věrná přísaha!

BASS.: Ne, jenom slyš! – Tu vinu odpust' mi
a při mé duši tobě přísahám,
že nikdy více slibu nezruším.

ANT.: Za jeho bohatství své tělo kdys
jsem podal v zástavu, jež bez toho,
kdo má teď prsten chotě vašeho,
by bylo ztraceno; chci poznovu
se duší zaručit, že choť váš nikdy
slib daný vědomě již nezruší.

PORT.: Vy tedy ručíte mi za něho.
Zde ten mu podejte a rcete mu,
by lépe jej než první zachoval.

ANT.: Nuž, zde, Bassanio, a přisahejte,
že prsten zachováte.

BASS.: Nebesa!
toť tentýž, který dal jsem doktoru.

PORT.: On dal mi jej; a již mi odpust'te,
za tento prsten doktor se mnou spal.

NER.: Ty, milý Gratiano, odpusť též;
neb písař doktorův, ten scvrklý kluk,
za tento prospal se mnou dnešní noc.

GRAT.: Toť podobá se správě silnic v letě,
když samy sebou jsou již dobré dost.
Jak? dřív mít parohy, než vědět, proč?

PORT.: Tak drsně nemluvte. – Jste udiveni.
Zde list; v čas příhodný jej přečtěte;
jest z Paduy a od Bellaria.
Tam dozvíte se, oním doktorem
že byla Portie, a Nerissa
tím písařem. Lorenzo dosvědčí,
že odjely jsme s vámi zároveň
a právě před chvílí se vrátily;
já dosud nevstoupila do domu.
Antonio, jste vítán; lepší pro vás
mám noviny, než očekáváte:
zde rozpečete list a shledáte,
tři vaše koráby že vrátily
se do přístavu s vzácným nákladem.
To nezvíte, jak divnou příhodou
jsem dopis dostala.

ANT.: Já oněměl.

BASS.: Vy doktorem? A já vás nepoznal?

GRAT.: Ty písař, jenž mi chtěl dát parohy?

NER.: Tak, ale písař, jenž to neudělá,
leč tenkrát, bude-li kdy z něho muž.

BASS.: Ted', roztomilý doktore, již můžeš
si pospat u mne, a když budu z domu
spi s mojí ženou.

ANT.: Vy jste, dobrá paní,
mi život vrátila i živobyť;
neb tady dočítám se bezpečně,
že lodi mé jsou šťastně v přístavu.

PORT.: Nu, což, Lorenzo? Pro vás písař můj
má také ještě dobré noviny.

NER.: Tak jest, a doručím je spolehlivě.
Zde máte vy a vaše Jessika
od bohatého žida zvláštní zápis,
že všechno jeho jmění připadne
po jeho smrti ve váš majetek.

LOR.: Vy, krásné dámy, manu sypete
na cestu hladových.

PORT.: Již skoro jitro
a ještě, tuším, vše, co dálo se,
vám není jasno. – Pojdme do domu;
tam vyslyšte nás, jak libo jest,
a na vše dáme věrnou odpověď.

GRAT.: Nuž tak; a první otázkou tam buď,
má Nerissa k ní musí přísahat, –

zda raděj' do příští chce noci bdít,
neb jíti spat, když začíná se dnít;
leč kdyby den byl, chtěl bych, by se stměl.
bych písaře jen po svém boku měl.
Nuž nechci nic, ať na tom život visí,
tak střežiti, jak prsten od Nerissy.
(Odejdou.)

